

Asylsökandes upplevelser av sin aktivitetsidentitet

Nina Normann

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Ergoterapi
Identifikationsnummer:	26733
Författare:	Nina Normann
Arbetets namn:	Asylsökandes upplevelser av sin aktivitetsidentitet
Handledare (Arcada):	Marina Arell-Sundberg
Uppdragsgivare:	Kyrkans utlandshjälp
<p>Syftet med mitt examensarbete är att få en djupare förståelse för asylsökandes upplevelser av sin aktivitetsidentitet i vardagen i Finland. Examensarbetet tar fasta på hur delaktighet i vardagens aktiviteter påverkar aktivitetsidentiteten. År 2017 registrerades 5 443 asylansökningar i Finland. Forskning visar att asylsökande löper en stor risk för aktivitetsavbrott vilket kan påverka hälsan och välbefinnandet. Ergoterapeuter har en gedigen kunskap om aktivitetens betydelse för hälsa och välbefinnande som kunde nyttjas till en större grad i mottagningstjänsterna för asylsökande. Som referensram för examensarbetet användes begreppet aktivitetsidentitet som härstammar från praxismodellen Model of Human Occupation. Examensarbetet är en empirisk kvalitativ studie med en induktiv ansats. Empirin baserade sig på djupintervjuer med två personer med erfarenhet av att vara asylsökande i Finland. Materialet analyserades enligt innehållsanalys och resultatet presenteras under fyra (4) centrala teman; (1) Drömmar och förhoppningar, (2) Boende och möjligheter till en meningsfull vardag, (3) Önskan om delaktighet och (4) Möten över kulturella gränser. Examensarbetet tar fram rekommendationer för praxis och förslag på hur ergoterapeuter kan arbeta för att stödja asylsökandes aktivitetsidentitet. Det är viktigt för asylsökande att ha tillförlitlig och korrekt information om deras rättigheter och möjligheter i det finländska samhället. Det är centralt att adressera miljöns roll i de asylsökandes möjligheter till aktiviteter på förläggningen. Asylsökande befinner sig i en utmanande livssituation där främjande av delaktighet i meningsfulla aktiviteter blir relevant för att skapa en fungerande och meningsfull vardag.</p>	
Nyckelord:	Ergoterapi, asylsökande, aktivitetsavbrott, hälsa och välbefinnande, aktivitetsidentitet, meningsfulla aktiviteter
Sidantal:	51
Språk:	svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Occupational Therapy
Identification number:	26733
Author:	Nina Normann
Title:	Asylumseekers experiences of occupational identity
Supervisor (Arcada):	Marina Arell-Sundberg
Commissioned by:	Finn Church Aid
<p>The aim of my thesis is to gain a deeper understanding of asylum seekers' experiences of occupational identity in their everyday life in Finland. The thesis focuses on how participation in everyday activities influences the experience of occupational identity. 5 443 asylum applications were registered in Finland in 2017. Research shows that asylum seekers run a high risk of occupational disruption, which may affect their health and well-being. Occupational therapists have a solid knowledge of the importance of occupation for health and well-being. This knowledge could be used to a greater extent in the reception services for asylum seekers. I have used the concept of occupational identity derived from The Model of Human Occupation as a frame of reference. This thesis is an empirical qualitative study with an inductive approach. The empirics was based on in-depth interviews with two persons with experience of being asylum seekers in Finland. The material was analyzed according to content analysis and the results are presented under four (4) central themes; (1) Dreams and hopes, (2) Accommodation and opportunities for a meaningful everyday life, (3) The desire for participation and (4) Meetings across cultural boundaries. The thesis includes recommendations for practice and suggestions on how occupational therapists can work to support the asylum seeker's occupational identity. It is important for asylum seekers to have reliable and accurate information regarding their rights and possibilities in the Finnish society. It is central to note the impact of the environment on the occupations of asylum seekers in the reception center. Asylum seekers are in a challenging life situation where promotion of participation in meaningful activities becomes relevant for creating a meaningful everyday life.</p>	
Keywords:	Occupational therapy, asylum seekers, occupational disruption, health and well-being, occupational identity, meaningful activities
Number of pages:	51
Language:	swedish
Date of acceptance:	

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Toimintaterapia
Tunnistenumero:	26733
Tekijä:	Nina Normann
Työn nimi:	Turvapaikanhakijoiden kokemuksia toiminnallisesta identiteetistä
Työn ohjaaja (Arcada):	Marina Arell-Sundberg
Toimeksiantaja:	Kirkon ulkomaanapu
<p>Tässä opinnäytetyössä tutkitaan Suomessa asuvien turvapaikanhakijoiden toiminnallista identiteettiä. Toiminnallinen identiteetti nähdään tässä tutkimuksessa turvapaikanhakijoiden identiteetin rakentumisena, jossa keskeistä on osallisuuden kokemus arjen toiminnoissa. Vuonna 2017 rekisteröitiin 5 443 turvapaikkahakemusta Suomessa. Tutkimusten mukaan turvapaikanhakijat ovat alttiita toiminnallisille häiriöille, joilla on vaikutuksia heidän terveyteensä ja hyvinvointiinsa. Toimintaterapeuttien asiantuntijuutta koskien toiminnan merkityksestä terveyteen ja hyvinvointiin voitaisiin paremmin hyödyntää turvapaikanhakijoiden vastaanottopalveluissa. Opinnäytetyön teoreettisena viitekehyksenä on toiminnallisen identiteetin käsite, joka pohjautuu Inhimillisen toiminnan malliin. Kyseessä on empiirinen kvalitatiivinen tutkimus, jossa hyödynnetään induktiivista lähestymistapaa. Tutkimuksen aineistona ovat kahden turvapaikanhakijan syvähaastattelut, joissa käsiteltiin haastateltavien arjen kokemuksia turvapaikanhakijana Suomessa. Aineiston analyysissä käytettiin sisällönanalyysia, jonka pohjalta muodostettiin neljä keskeistä teemaa. Nämä teemat olivat seuraavat: (1) Unelmat ja toiveet, (2) Asuminen ja mielekäs arki, (3) Toive osallisuudesta ja (4) Kulttuuristen rajojen ylittäminen. Opinnäytetyössä annetaan suosituksia siitä, miten toimintaterapian keinoin voidaan tukea turvapaikanhakijan toiminnallista identiteettiä. Turvapaikanhakijoille on tärkeää saada luotettavaa ja paikkansa pitävää tietoa koskien heidän oikeuksiaan ja mahdollisuuksiaan suomalaisessa yhteiskunnassa. Työn pohjalta voi todeta, että on tärkeä huomioida ympäristön vaikutus turvapaikanhakijoiden toiminnallisuuteen vastaanottokeskuksessa. Turvapaikanhakijoiden haastavassa elämäntilanteessa osallisuuden edistäminen mielekkäisiin toimintoihin on keskeistä arjen tukemiseen.</p>	
Avainsanat:	Toimintaterapia, turvapaikanhakija, terveys ja hyvinvointi, toiminnallinen häiriö, toiminnallinen identiteetti, mielekkäät toiminnot
Sivumäärä:	51
Kieli:	ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	

INNEHÅLL

1	Inledning	7
2	Bakgrund.....	8
2.1	Aktiviteter i vardagen	9
2.1.1	<i>Meningsfulla aktiviteter</i>	<i>10</i>
2.1.2	<i>Aktivitetens betydelse för hälsa och välbefinnande.....</i>	<i>10</i>
2.2	Asylsökande	11
2.2.1	<i>Asylsökande och hälsa</i>	<i>11</i>
2.2.2	<i>Aktiviteter riktade till asylsökande.....</i>	<i>13</i>
2.3	Tidigare forskning	14
3	Teoretisk referensram	17
3.1	Aktivitetsidentitet.....	17
3.1.1	<i>Aktivitetskompetens.....</i>	<i>17</i>
3.1.2	<i>Viljekraft.....</i>	<i>18</i>
3.1.3	<i>Vanebildning.....</i>	<i>19</i>
3.1.4	<i>Miljö</i>	<i>20</i>
4	Syfte och frågeställningar	21
5	Metodik.....	21
5.1	Urval	22
5.2	Datainsamling.....	23
5.3	Bearbetning och analys	25
5.4	Etiska överväganden	27
6	Resultatredovisning.....	28
6.1	Drömmar och förhoppningar.....	28
6.2	Boende och möjligheter till en meningsfull vardag	29
6.3	Önskan om att vara delaktig.....	31
6.4	Möten över kulturella gränser	32
7	Resultatdiskussion	34
7.1	Värderingar och intressen i den nya vardagen i Finland	34
7.2	Vanor, rutiner och roller i den nya vardagen i Finland.....	36
7.3	Vardagen i förändrade miljöer	38
8	Metoddiskussion	40

8.1	Urval	40
8.2	Insamling av material.....	41
8.3	Bearbetning och analys	42
8.4	Tillförlitlighet, överförbarhet och användbarhet	43
8.5	Etisk reflektion	43
9	Rekommendationer för praxis	44
10	Fortsatt forskning	46
	Källor	48
	Bilagor	52

Tabeller

Tabell 1. Analys av intervjumaterialet.....	26
---	----

FIGURER

Figur 1. Rekommendationer för praxis.....	46
---	----

1 INLEDNING

Enligt FN:s flyktingorgan UNHCR har 65,6 miljoner människor tvingats fly från sina hem år 2016 (UNHCR 2016). Bara under år 2015 registrerades 32 500 asylsökande i Finland, vilket är en märkbar förhöjning från föregående år då motsvarande siffra var 3651 (Pakolaisneuvonta). Under perioden 01/2017 – 01/2018 har det registrerats 5443 asylansökningar i Finland (Migrationsverket 2018). WFOT – World Federation of Occupational Therapists (2012 s. 1) har i sitt utlåtande “Position Paper: Human Displacement” lyft fram aktivitetsperspektivet i flyktingkrisen, hur flykt kan orsaka tillfälligt aktivitetsavbrott samt leda till minskat aktivitetsutförande och delaktighet i aktivitet. Delaktighet i meningsfulla aktiviteter är ett grundläggande mänskligt behov och centralt för upprätthållande av hälsa och välbefinnande. Även Sveriges arbetsterapeuter (2016) har gjort ett utlåtande om hur arbetsterapeutisk kompetens borde användas i en större utsträckning i mottagandet av asylsökande och nyanlända, då dessa personer befinner sig i en livssituation där vardagens aktiviteter ofta saknar meningsfullt innehåll och struktur. Detta i sin tur påverkar de asylsökandes fysiska och psykiska hälsa.

I mitt arbete har jag valt att få en djupare förståelse för hur de asylsökandes vardag i Finland påverkar deras upplevelser av sin aktivitetsidentitet. Aktivitetsidentitet handlar om människans uppfattning av sig själv som en aktivitetsvarelse på basen av egna erfarenheter av delaktighet i aktivitet (Kielhofner 2012 s. 106). Examensarbetet har gjorts i samarbete med Changemakers Omin sanoin projekt (www.ominsanoin.fi), som var en del av verksamheten på Kyrkans utlandshjälp åren 2016 - 2017. Omin sanoin var ett projekt där asylsökande i hela Finland fick delta i videoworkshops och göra en film om sig själva. Med projektet ville man främja asylsökandes delaktighet och möjligheter att få sina röster hörda med video som metod. I videorna framkommer teman som resan till Finland, kulturskillnader, vardagslivet i Finland och oro inför framtiden. Utgående från projektet utvecklades idén för mitt examensarbete där jag intervjuade två asylsökande som deltagit i projektet.

En sökning på internet om hur ergoterapeuter för tillfället jobbar inom mottagnings-tjänsterna för asylsökande i Finland och Sverige gav skrala resultat. Som sökord använ-

des ”arbetsterapi” + ”asylsökande” och ”toimintaterapia” + ”turvapaikanhakija”. Sökningen resulterade i artiklar om hur ergoterapeuter jobbar med invandrare och flyktingar, sökningen gav inga träffar om hur ergoterapeutisk kompetens används inom mottagningstjänsterna för asylsökande i Finland och Sverige. Detta visar på behovet av kunskap om hur ergoterapeutisk kompetens kunde komma till nytta för att främja denna utsatta målgrupps hälsa och välbefinnande i en utmanande livssituation.

Då mängden asylsökande kraftigt ökat i Finland under de senaste åren kommer allt fler professionella grupper inom social-och hälsovården att möta klienter med asylbakgrund. Resultatet av min studie ger en inblick i asylsökandes erfarenheter av vardagen i Finland och hur de upplever sin aktivitetsidentitet. Detta är viktig information som kunde nyttjas i planeringen av fungerande mottagningstjänster och rehabiliteringsprogram för asylsökande. Istället för att upprätthålla ett system där asylsökande försätts i ett slags limbo bör fokus flyttas till utvecklande av integrering, vilket gynnar både asylsökande och värdlandet (OOFRAS – Occupational Opportunities for Refugees & Asylumseekers Inc). Här har det ergoterapeutiska kunnandet om aktiviteter inverkan på hälsa och välbefinnande i en förändrad livssituation en given plats.

2 BAKGRUND

Jag har valt att undersöka hur den asylsökandes vardag och dess aktiviteter påverkats av flykten och ankomsten till Finland, samt hur detta påverkar upplevelsen av den egna aktivitetsidentiteten. Då människans hälsa påverkas av hans delaktighet i meningsfulla aktiviteter blir detta centrala begrepp i bakgrunden. Först behandlas aktiviteter betydelse i vardagen samt begreppet meningsfulla aktiviteter. Sedan öppnas begreppet hälsa varefter aktiviteter betydelse för hälsa och välbefinnande lyfts fram. Därefter öppnas begreppet asylsökande och sedan redogörs för asylsökandes hälsa. Aktiviteter som är riktade till asylsökande, både på det kommunala planet och inom tredje sektorn lyfts därefter fram. Slutligen redovisas för tidigare forskning.

2.1 Aktiviteter i vardagen

Ergoterapin grundar sig i aktivitetsvetenskapen som handlar om att undersöka vad människan gör, det ordinära och bekanta i vardagen. Människan ses som en aktiv varelse med ett grundläggande behov av att vara delaktig i aktiviteter och uttrycka sin mänsklighet genom det hen gör. Individerna engagerar sig i aktiviteter utgående från sina egna behov, preferenser, övertygelser och förmågor. Aktiviteterna, innefattande rutiner och vanor, formar mönster. Det människan väljer att göra och delta i reflekterar hans identitet, människan formar således sin aktivitetsidentitet genom aktivitet. (Hocking & Wright-St. Clair 2011 s. 29; Christiansen & Townsend 2010 s. 12)

Aktiviteter är kontextbundna. Miljö, resurser och ekonomi är faktorer som påverkar människans aktiviteter. Sociokulturella och historiska aspekter inverkar på vem som deltar i aktivitet och hurdan status som införskaffas genom aktivitet. (Hocking & Wright-St. Clair 2011 s. 30, Christiansen & Townsend 2010 s. 12) Individens erfarenheter av aktiviteter och aktivitetsval präglas av den kulturella kontexten aktiviteterna utspelar sig i. Kulturella normer om vilka aktiviteter som uppfattas som lämpliga kan innefatta faktorer som kön, ålder, sociala relationer, religion, plikter och skyldigheter i olika kontexter. Människan påverkas av omgivningen och adapterar sig efter olika miljömässiga utmaningar. Människans motivation och intressen för aktiviteter påverkas således av den kulturella kontexten. Aktivitet är ett sätt för människan att vara delaktig i samhället och hitta sin plats i ett större sammanhang, kulturen. (Townsend & Polatajko 2013 s. 21–22, Townsend 2013 s. 52)

Aktiviteter kan kategoriseras på olika sätt, bl.a. i fysiska och mentala aktiviteter. En kategorisering som ofta används är indelningen av aktiviteter i egenvård, produktivitet och fritid. Människan är i aktivitet under alla dygnets timmar och över hela sitt livsspann. Det mönster som aktiviteterna formar reflekterar nivån av balans i människans liv. (Townsend & Polatajko 2013 s. 42–44)

2.1.1 Meningsfulla aktiviteter

Delaktighet i meningsfulla aktiviteter i vardagen understöder individens uppfattning om den egna kompetensen, kapaciteten och värdet. Då individen engagerar sig i aktiviteter som hen upplever som meningsfulla bidrar det till en upplevelse av värde och mening i livet. (Hammell 2004 s. 300–303) Vardagens aktiviteter innebär kontexter för möten med andra, vilket i sin tur skapar social mening. Ceremonier och ritualer, t.ex. bröllop, innefattar aktiviteter som har en mening och betydelse inom en kultur. Aktiviteter kan ha en spirituellt mening, som att lyssna på musik, vilket förstärker människans upplevelse av ett liv bortom basala behov och fysiskt välbefinnande. Människans aktiviteter blir en del av hens livshistoria och får en mening genom det. Genom aktivitet kan människan även uppleva mening i ett vidare perspektiv, att det hen gör har en vidare betydelse som sträcker sig utanför det egna jaget. (Christiansen & Townsend 2010 s. 13)

2.1.2 Aktiviteters betydelse för hälsa och välbefinnande

WHO (2017) definierar hälsa på följande sätt:

"Hälsa är ett totalt tillstånd av fysiskt, mentalt och socialt välbefinnande och inte enbart avsaknad av funktionshinder eller sjukdom".

Enligt WHO (2017) är hälsa en grundläggande mänsklig rättighet, oberoende av etnicitet, religion, politiska värderingar, social och ekonomisk status. WHO (2017) påpekar att regeringar har ett ansvar att sörja för folkets hälsa genom att tillhandahålla adekvata hälsomässiga och sociala åtgärder. Välbefinnande i sin tur handlar om tillfredsställelse med ens fysiska och mentala hälsa, självkänsla, upplevelse av tillhörighet, personlig och ekonomisk säkerhet samt möjlighet till självbestämmande och meningsfulla aktiviteter. (Hammell 2008 s. 62)

Inom ergoterapi arbetar man hälsofrämjande genom att möjliggöra för människan att ha mer kontroll över sin hälsa genom aktivitet. Genom aktivitet fyller individen sina behov och förverkligar sina strävanden. (Wilcock 2010 s. 111) Livsstil och aktivitetsval påverkar människans fysiska och psykiska välmående. Då individen är delaktig i meningsfulla aktiviteter påverkar det hens upplevelse av lycka och tillfredsställelse med livet,

samt hälsa och välbefinnande. (Christiansen & Townsend 2010 s. 25; Law 2002 s. 642) Människan utvecklas då miljön möjliggör delaktighet och erbjuder intressen och utmaningar som möter hens personlighet och behov (Christiansen & Townsend 2010 s. 26).

Studier visar att det finns ett samband mellan aktivitetsbalans och hälsa. Aktivitetsbalans handlar om fördelningen av vardagens aktiviteter så som arbete, egenvård och fritid samt hur dessa inverkar på den fysiska och mentala hälsan. (Backman 2010 s. 232; Bergerholm, 2010 s. 2–3) Upplevelsen av balans är individuell, människan förhåller sig mer passionerat till en del aktiviteter och mindre intresserat till andra. Kombinationen av vilka aktiviteter som tillfredsställer individen och påverkar hens välmående positivt är unik. Tidigare erfarenheter och livssituationen inverkar på aktivitetsvalet, både medvetet och omedvetet. (Backman 2010 s. 235) Studier visar att ju mindre glappet mellan önskat aktivitetsmönster och faktiskt aktivitetsmönster är, desto högre skattar människan sin hälsa (Wagman & Håkansson 2014 s. 415). Då aktiviteterna inte upplevs som meningsfulla eller det saknas möjlighet till delaktighet i aktivitet finns det risk för aktivitetsobalans, vilket ökar risken för dålig hälsa (Backman 2010 s. 244).

2.2 Asylsökande

En asylsökande är en person som söker uppehållsrätt och skydd i en främmande stat, medan en flykting är en person som har beviljats asyl i någon stat. En asylsökande får flyktingstatus då hen beviljas asyl. (Inrikesministeriet) I Finland har en asylsökande rätt att bo på en flyktingförläggning medan hens asylansökan behandlas (Pakolaisneuvonta 2012). Den asylsökande omfattas av mottagningssystemet och under den tiden som ansökan behandlas ordnar förläggningen inkvartering, ekonomiskt stöd och annan omsorg, bl.a. social-och hälsovårdstjänster (Migrationsverket 2017). År 2017 bodde det ca. 14 700 asylsökande på förläggningar runt om i Finland (Pölkki 2017).

2.2.1 Asylsökande och hälsa

Asylsökande är inte en homogen grupp. De kommer från olika länder och har en varierad kulturell bakgrund samt olika slags erfarenheter både från hemlandet och andra länder som kan påverka deras hälsa. Tiden som asylsökande präglas ofta av beroende, fat-

tigdom och brist på socialt stöd. Dessa faktorer påverkar den fysiska och mentala hälsan negativt. (Burnett & Peel 2001 s. 544) Riskfaktorer för en asylsökandes eller flyktings hälsa delas in i tre kategorier; händelser i hemlandet före flykt (upplevelser av förföljelse, våld, förlust och sorg), händelser under flykt (svåra omständigheter, traumatiska upplevelser, separation från familj) och omständigheter i mottagarlandet (osäkerhet om asylprocessen och framtiden). (Socialstyrelsen 2009 s. 373; Mieli 2015 s. 3)

I tidigare forskning har det framkommit att asylsökande och flyktingar i större grad lider av psykisk ohälsa i förhållande till majoritetsbefolkningen i allmänhet. Asylprocessen präglas av stress och är särskilt skadligt för asylsökande som har svåra upplevelser av organiserat våld före flykten. (Socialstyrelsen 2009 s. 382) Av personer som flytt från konfliktområden har tre av fyra upplevt våld, så som krig, sexuellt våld eller tortyr (THL 2017). Ca. 9% lider av traumabaserat stresssymptom och 5% av allvarlig depression. De som kommer från krigsområden lider till en ännu större grad av traumatisk störning. (Mieli 2015 s. 3) Stöd från familj och vänner har stor betydelse för den psykiska hälsan under den första tiden i det nya landet. Dock kan delar av den asylsökandes familj befinna sig i något annat land och det sociala nätverket i det nya landet kan vara glest. Att bo på en ort där det av geografiska skäl är svårt att etablera kontakter med medlemmar ur den egna gruppen utgör en tydlig riskfaktor för ohälsa. (Socialstyrelsen 2009 s. 383) Förutom kontakt med familj och vänner skyddas det mentala välmående av faktorer som optimism och hopp, ett hem, rutiner, uppehälle, en trygg omgivning, sociala relationer samt av en upplevelse av att kunna påverka och få sin röst hörd. (Mieli 2015 s. 4)

Då den asylsökande anländer till Finland genomgår hen en hälsokontroll vid förläggningen. En vuxen asylsökande har rätt till brådskande hälsovård samt sådan hälsoservice som en yrkesutbildad person inom hälsovården anser vara nödvändig, t.ex. mediciner. De har även rätt till social service, så som handledning och utredning av sociala problem, om en yrkesutbildad person inom socialvården ser det som nödvändigt. (Social- och hälsovårdsministeriet)

2.2.2 Aktiviteter riktade till asylsökande

Förläggningarna erbjuder en del aktiviteter så som språkundervisning, arbete och rekreation för de asylsökande. Deltagande i arbets- och studieverksamhet är obligatoriskt och vägran att delta kan leda till sanktioner av det ekonomiska stödet. (Röda korset b)

Asylsökandes möjligheter till arbete och studier regleras av finsk lag. En asylsökande kan ansöka om studieplats samt ta emot studieplats ifall hen uppfyller kriterierna för ifrågavarande utbildning. Asylsökande har dock inte rätt till studiebidrag och personer som kommer från länder utanför EU och EES måste betala terminsavgifter för att studera på högskolenivå i Finland. (Pakolaisneuvonta, Infopankki 2018) Asylsökande har rätt att delta i läroavtalsutbildning, ifall de krav som gäller för rätten att arbeta uppfylls (Undervisnings- och kulturministeriet). Asylsökande har rätt att ta emot arbete efter 3 månader ifall de har ett giltigt pass eller id-bevis. Utan giltigt pass eller id-bevis går gränsen för rätten att ta emot arbete vid 6 månader. (Migrationsverket 2017b)

Volontärers insatser för asylsökande i Finland är central för asylsökandes möjligheter att lära sig finska och delta i fritidsaktiviteter. Röda korsets volontärer ordnar språkundervisning på förläggningar, håller kvinnoklubbar och matlagningsgrupper samt organiserar utflykter för asylsökande på olika håll i Finland (Röda korset). Tutu – stödföreningen för asylsökande r.f. ordnar språkundervisning på förläggningar, vänskaps-caféer och konstprojekt för asylsökande i Helsingforsregionen (Tutu). Församlingar runt om i Finland har ordnat verksamhet och program för asylsökande, bl.a. har Nagu församlingshus stått värd för kaffe-träffar och konstklubbar för asylsökande. Nagus invånares insatser för asylsökande har även fått internationell uppmärksamhet. (Karlberg 2017)

Bibliotek i huvudstadsregionen arrangerar språkcaféer som är öppna för alla som vill lära sig finska. Asylsökande kan få lånekort till biblioteket, de behöver endast ha ett boendebevis från förläggningen. (Helmet 2017).

2.3 Tidigare forskning

I litteratursökningen av tidigare forskning användes databassökning med databaserna SAGE Journals och EBSCO Academic Search Elite. Även Google scholar användes i sökningen. Som sökord användes ”occupational therapy”, “refugee or asylum seekers” och “occupational identity”. Även manuell sökning och kedjesökning användes. Inklusionskriterierna var artiklar som handlade om vuxna asylsökande och flyktingar ur ett ergoterapeutiskt perspektiv. Även artiklar som var relevanta gentemot ämnet inkluderades i litteratursökningen. Inga artiklar som specifikt handlade om flyktingars eller asylsökandes aktivitetsidentitet hittades, de flesta artiklar handlade om flyktingars och asylsökandes möjligheter till aktivitet i vardagen samt psykiska välmående. Till följande presenteras de artiklar som blir relevanta för arbetet.

Det finns flera riskfaktorer som kan påverka den asylsökandes fysiska och mentala hälsa. Douglas (2010) tar i sin forskning upp hur traumatiska upplevelser som ägt rum före flykt, t.ex. tortyr kan påverka personens upplevelse av det egna jaget. Personen kan ha blivit attackerad p.g.a. specifika drag i hens identitet. Förlust av hemland kan ge upphov till en känsla av förvirring och överklighet. Om personen förlorat familjemedlemmar eller en grupp hen tillhört, kan uppfattningen av ens plats i världen ruckas. Då personen anländer till det nya landet får hen den temporära beteckningen asylsökande, vilket är en roll som innebär restriktioner, t.ex. gällande hur och var en får bo. (Douglas 2010 s. 238–240) Lagar och förordningar dikterar den asylsökandes tillvaro och kan leda till en upplevelse av att inte ha kontroll över sitt liv. Den asylsökande blir således beroende av värdlandets system. (Burchett & Matheson 2010 s. 87) Trauman och dislokation kan påverka individens förmåga att engagera sig i grundläggande aktiviteter för överlevnad, vilket kan leda till kaos både på ett personligt och socialt plan (Whiteford 2005 s. 85). Då möjligheten till aktivitet begränsas försätter det den asylsökande i en passiv position. Följden blir att adaptiva möjligheter förhindras och det grundläggande behovet av tillhörighet inskränks. Detta leder till att det kan bli svårt för den asylsökande att integrera i det nya samhället (Smith 2005 s. 474)

Boendeförhållandena i det nya landet påverkar den asylsökandes möjlighet till aktivitet. Många asylsökande upplever brist på val och kontroll över vardagens aktiviteter då de

är bosatta på förläggning (Morville & Erlandsson 2013 s. 213). I en dansk forskning framkom att de asylsökande hade en låg nivå av tillfredsställelse gällande sina dagliga aktiviteter. Möjligheterna till aktiviteter på förläggningen var begränsade och de erbjudna aktiviteterna var ofta orelaterade till personens tidigare aktiviteter. (Morville et al. 2015 s. 212) Förordningar och regler på förläggningen utgör restriktioner i den asylsökandes vardagsliv. Aktiviteter som att göra sin egen mat, städa och organisera fritidsaktiviteter på förläggningen begränsas av förläggningens regelverk. (Crawford et al. 2016 s. 329) Boendeförhållanden kan påverka den asylsökandes möjlighet till privatliv. Att leva nära inpå andra asylsökande kan vara påfrestande då det förekommer skillnader gällande religiösa utövningar, rutiner och vanor. (Ingvarsson et al. 2016 s. 419)

Då asylsökandes möjlighet till meningsfulla aktiviteter begränsas finns det en reell risk för aktivitetsdeprivation. Aktivitetsdeprivation handlar om att en individ eller grupp hindras från att göra nödvändiga och meningsfulla aktiviteter i sitt liv p.g.a. utomstående begränsningar (Whiteford 2000 s. 200). I en studie om asylsökandes hälso- och sociala behov i Holland uttryckte de asylsökande önskningar om att jobba, lära sig värdlandets språk samt fullborda studier och utbildningar. Ur studien framkom även att unga asylsökande personer hade svårigheter med att planera vad de skulle göra under dagen. De var uttråkade och önskade hjälp med detta för att kunna leva ett ”normalt liv” som alla andra. Väntan på beslut och bristen på aktiviteter ledde till konstant oro vilket undergrävde de asylsökandes mentala och fysiska hälsa. (Strijk et al. 2011 s. 52) Önskan om att leva ett normalt liv som alla andra framkom även i en studie om asylsökande mäns vardagsliv på Island (Ingvarsson et al. 2016). Att inte kunna arbeta präglade de asylsökande männens syn på sig själva och påverkade deras välmående. Att arbeta ansågs vara en central del av att leva ett normalt liv, vara självständig och delaktig i samhället. Att arbeta upplevdes även vara ett sätt att hålla sig sysselsatt och undvika att konstant oro sig över sin livssituation. (Ingvarsson et al. 2016 s. 419 - 420) I en dansk studie om asylsökandes aktivitetsutförande på förläggningar framkom att de asylsökande trots delaktighet i aktivitet upplevde aktivitetsdeprivation, då aktiviteterna endast användes som en coping metod för att anpassa sig till en ny miljö och få tiden att gå. Aktiviteterna i sig upplevdes inte som meningsfulla. (Morville & Erlandsson 2013 s. 219)

Flytten till ett nytt land kan innebära nya socio-kulturella kontexter och medföra ett nytt sätt att göra och rekonstruera sin identitet (Gupta & Sullivan 2013 s. 31). Som en följd av att förlora tidigare roller och kulturella kontexter upplever asylsökande ofta en förlust av identitet (Morville et al. 2015 s. 207). Att lämna delar av ens narrativ, aktiviteter och roller bakom sig kan i sig självt påverka upplevelsen av den egna identiteten negativt (Morville & Erlandsson 2013 s. 2013). Livssituationen som asylsökande påverkar individens roller och hens möjlighet att interagera med omgivning och förmedla vem hen är. Identiteten formar och formas av individens interaktion med andra. Att inte kunna uttrycka sig själv och sin identitet i vardagen påverkar människans välmående och tillfredsställelse med livet. (Burchett & Matheson 2010 s. 87).

Aktivitetens välmående ses som fundamentalt för hälsa. Möjlighet till delaktighet i meningsfulla aktiviteter är en mänsklig rättighet och en fråga om rättvisa. Diskurser i samhället formar den levda världen och kan hindra eller främja människans delaktighet i aktivitet. Det blir därför centralt för ergoterapeuter att belysa hur diskurser gällande flyktingfrågor påverkar och äventyrar asylsökandes och flyktingars aktivitetsmöjligheter. (Mayne et al. 2016 s. 210) Att främja asylsökandes möjlighet till aktivitet kunde vara ett sätt att förhindra omåttligt oroande och minska på upplevelsen av ensamhet hos asylsökande (Strijk et al., 2011 s. 54). Asylsökande gynnas av hopp om en bättre framtid, att hjälpa andra, social gemenskap och sociala aktiviteter. Dessa är faktorer som borde tas i beaktande i integrationsarbete och är något ergoterapeuter kunde arbeta med. (Whitford, 2005 s. 85 - 86) Enligt Moorville et al. (2015 s. 214) behövs det mer forskning om aktivitetsfokuserad rehabilitering för asylsökande.

På basen av de presenterade artiklarna framgår det att asylsökandes möjligheter till delaktighet i meningsfulla aktiviteter i vardagen är begränsad vilket påverkar deras hälsa och välmående. Lagar och förordningar hindrar aktiviteter som att arbeta och studera, detta leder i sin tur till passivering som tillsammans med konstant oro för framtiden kan ha negativa hälsomässiga följder. Enligt forskning skattar asylsökande sitt välmående som lägre än majoritetsbefolkningen. Efter ankomsten till ett nytt land kan personen berövas på tidigare roller och kontexter hen agerat i och dels skall hen anpassa sig till nya sociala och kulturella miljöer. I flera av forskningsartiklarna nämns behovet av ytterligare forskning för att kunna möta denna grupps behov och utmaningar.

3 TEORETISK REFERENSRAM

I tidigare forskning och litteratur framkommer det att en persons vardag och identitet påverkas av att vara asylsökande, då sociala och kulturella kontexter samt roller och värnor förändrats. Som referensram i detta arbete fungerar därför begreppet aktivitetsidentitet, som grundar sig på praxismodellen Model of Human Occupation (MOHO). Aktivitetskompetens, viljekraft och vanebildning kommer även att definieras då de är integrerade delar av aktivitetsidentiteten. Miljöns inverkan på personens aktiviteter blir även relevant i arbetet.

3.1 Aktivitetsidentitet

Kielhofner (2012 s. 105 - 106) definierar begreppet aktivitetsidentitet med avstamp i Christiansen slutsats om hur människan uttrycker sin identitet genom aktivitet. Aktivitetsidentitet bottenar således i individens historia och erfarenheter av delaktighet i aktivitet och inbegriper personens uppfattning om vem hen är och vem hen önskar bli som en aktivitetsvarelse. Aktivitetsidentitet inbegriper personens upplevelse av sina förmågor och intressen, en känsla för de vardagliga rutinerna, vilka plikter personen upplever sig ha, uppfattningen av sig själv genom sina sociala kontakter och roller, vad personen upplever som viktigt i livet och meningsfullt att göra samt uppfattningen av miljöns förväntningar och stöd.

3.1.1 Aktivitetskompetens

Aktivitetskompetens är en del av aktivitetsidentiteten och handlar om personens delaktighet i aktiviteter som speglar hans aktivitetsidentitet, hur personen uttrycker sin identitet i handling. Kompetensen tar sin början i individens rutiner som möjliggör för hen att uppfylla sina basala ansvarsområden. Aktivitetskompetens handlar även om uppfylla roller och plikter samt leva upp till sina egna värderingar och normer. Delaktighet i aktiviteter som individen uppfattar som tillfredsställande och som förknippas med en känsla av kontroll och förmåga är en del av kompetensen. Aktivitetskompetens innefattar slutligen hur människan lever upp till sina värderingar och kan vidta åtgärder för att skapa sig ett meningsfullt och tillfredsställande liv. (Kielhofner s. 106)

3.1.2 Viljekraft

Viljekraften är en del av aktivitetsidentiteten och innefattar människans uppfattning av egna *förmågor* och *värderingar* som styr människans handlande samt *intressen*, vad människan uppfattar som stimulerande och meningsfullt att göra. Viljekraft innefattar en dynamisk cyklisk process som tar sig form efter personens upplevelser, tolkningar, förväntningar och aktivitetsval. (Kielhofner 2012 s. 16 - 17) De känslor och tankar som uppstår som följd av våra handlingar och val bildar människans viljekraft; vad vi tycker att vi är bra på att göra, vad vi tycker om att göra och vad vi tycker att är viktigt att göra. Förmågor, värderingar och intressen kan vara både kontinuerliga men också förändras över tid och påverkas av erfarenheter och förändringar i miljön. (Kielhofner s. 19)

Uppfattningen om den egna *förmågan* består av två komponenter; upplevelse av den egna kapaciteten och känsla av effektivitet. Upplevelsen av den egna kapaciteten handlar om uppfattningen av ens egna förmågor att leva ett sådant liv man vill. Nya erfarenheter kan förändra upplevelsen av den egna kapaciteten. Bristande kapacitet innebär att personen upplever svårigheter att göra det som är meningsfullt i hens liv. En negativ upplevelse av ens kapacitet kan vara begränsande. Människan undviker oftast att göra saker hen kan misslyckas i och där hen känner sig mindre kapabel än andra eller vad hen själv tidigare varit. Känsla av effektivitet handlar i sin tur om hur människan använder sin kapacitet för att uppnå det hen önskar. Förnimmelse av egenkontroll, vad man upplever att man kan och inte kan kontrollera i sitt liv, påverkar känslan av effektivitet. Besvikelse och förlust av förmågor påverkar tilltron till ens effektivitet och kan resultera i känslor av maktlöshet. (Kielhofner 2012 s. 38 - 41)

Kulturen påverkar människans *värderingar*; vad hen uppfattar som viktiga förmågor, vilka betydelser aktiviteter har och vad som klassas som viktigt och eftersträvänsvärt i livet. (Kielhofner s. 36) Att agera enligt kulturellt betingade värderingar ger en känsla av tillhörighet. Människans värderingar består även av personliga övertygelser och pliktkänslor och hen agerar enligt ett sätt som överensstämmer med de egna värderingarna. Att handla mot sina värderingar kan väcka känslor av skam, misslyckande och otillräcklighet. (Kielhofner 2012 s. 41 - 43)

Intressen handlar om det människan upplever som tillfredsställande att göra, aktiviteter som ger hen glädje och som hen väljer framom andra. Intressen speglar den cykliska processen bestående av förväntan, val, upplevelse och tolkning av ens handlingar. Diverse handlingar kan ge glädje då de upplevs som tillfredsställande på ett fysisk, socialt eller intellektuellt plan. (Kielhofner 2012 s. 44 - 46)

Sammanfattningsvis kan man säga att viljekraften speglar personens unika historia och de omständigheter som format och formar hen. (Kielhofner s. 37) Viljekraften formar hur människan ser på världen med dess möjligheter och utmaningar. (Kielhofner s. 48)

3.1.3 Vanebildning

Rutiner och *vanor* i vardagen bekräftar personens identitet om och om igen. Rutinerna och vanorna gör att vardagen känns välbekant och hjälper människan att orientera sig och agera enligt vissa mönster. För att vanor skall uppstå skall miljön vara oförändrad och handlingen upprepas tillräckligt många gånger för att forma ett mönster. Begreppet *vanebildning* syftar på dessa beteendemönster som sker i samspel med den fysiska och sociala miljön, vanebildning är det sätt människan lärt sig att vara i en miljö. (Kielhofner 2012 s. 19 - 21)

Vanor påverkar aktiviteterna i det dagliga livet. Hur personen utför rutinsysslor, hans tidsanvändning och sätt att agera i olika aktiviteter bottnar i personens vanor. Rutiner gör att livet känns förutsägbart och strukturerat. Miljön påverkar hurdana rutiner som krävs, fasta eller flexibla, t.ex. skolvärlden har ett fast tidsschema som skall följas med medföljande rutiner. (Kielhofner s. 56 - 57) Människan internaliseras från födseln i den sociala omgivningens handlingsmönster. Dagliga rutiner som att äta och sova kan förbli stabila genom hela livet, andra vanor utvecklas under livets lopp då olika miljöer har sina egna handlingssätt som individen uppmuntras följa. (Kielhofner s. 58) Människor som tillhör samma grupp delar liknande sedvänjor och vanor. De eftersträvar ofta harmoni med omvärlden genom att svara och agera på ett förutbestämt sätt. Vanor är kulturellt betingade, t.ex. i västvärlden är punktlighet och flitighet värdesatta vanor. Genom att upprätthålla och följa vanor integreras människan i miljön. (Kielhofner s. 55 - 56)

Så länge personen upplever omvärlden som bekant upprepas vanorna utan desto större eftertanke, men då hen konfronteras med det obekanta kan vanemönstret upplösas. (Kielhofner s. 54) Vanor är förankrade i föreställningen om hur livet ser ut och då det sker en förändring som innebär förändring i vanemönstret sker ofta motstånd. Förändringar i vanorna kan åtföljas av känslor av överklighet och desorientering. (Kielhofner s. 58) En funktionsnedsättning kan utmana vanorna negativt och därigenom förstärka symptomen. Omgivningen kan lära individen dysfunktionella vanor eller påtvinga inaktivitet som leder till passiva vanor eller att vanorna helt går förlorade. Funktionsnedsättning kan även kräva inläring av nya vanor, som användning av ett hjälpmedel i vardagen eller att använda sin tid på ett nytt sätt. De förändrade vanorna innebär att individens relation till omvärlden genomgår en förändring, då omvärlden börjar kännas välbekant och fast kan nya rutinemässiga vanor uppstå i vardagen. (Kielhofner s. 60)

Människan agerar i olika sociala system och roller. Människan internaliserar en roll genom att påta sig en identitet och synsätt som avkräver vissa handlingar och beteenden som återspeglar rollen. Människans beteendemönster avspeglar även de sociala roller hen har, människan agerar enligt ett sätt som hen lärt sig att koppla till en viss social position och roll. Beteendet följer ofta det människan upplever att förväntas av hen i en viss roll, attityder och beteende korresponderar på dessa förväntningar. Detta kallas för internaliserade roller, hur människan agerar enligt inlärd beteendemönster i olika sociala roller. Roller medför en viss social position eller status som kan sammankopplas med uppfattningen om den egna identiteten. Omgivningens reaktion och bekräftelse på de roller personen har statuerar rollidentiteten. Under livets lopp kan människan ha olika roller som tilldelas olika vikt och innehåll både av omgivningen och individen. Rollförändringar förändrar uppfattningen av identiteten och omdefiniering av rollens innebörd sker ofta motvilligt och kan skaka om uppfattningen av jaget, den egna identiteten. Brist på olika roller är skadligt för människans välbefinnande. (Kielhofner s. 60–65, s. 20–21).

3.1.4 Miljö

Enligt MOHO innefattar miljö de fysiska och sociokulturella kontexter där människans aktiviteter sker. Miljön inverkar på aktivitet och kan innebära möjligheter eller hinder

för aktivitet. (Kielhofner s. 23) De fysiska, kulturella, sociala, ekonomiska och politiska aspekterna i omgivningen påverkar en individs aktivitetsliv. Miljön kan uppmuntra till aktivitet, t.ex. familjens stöd i att uppnå ett mål, men kan även styra och begränsa människans handlingar. Den fysiska miljön kan diktera hurdana aktiviteter som är möjliga för en individ, t.ex. tillgänglighet. Likaså kan lagar, regler och sociala normer påverka människors aktivitetsmönster och motivation. Miljön kan således uppmäna till vissa beteenden och motverka andra. Samspelet mellan miljö och individ är unikt och dynamisk, det påverkas av hur individen uppfattar och tolkar sin omgivning utgående från sina värderingar, förmågor, roller, vanor och utförandekapacitet. (Kielhofner s. 86–87)

4 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med arbetet har skapats utgående från referensramen som är begreppet aktivitetsidentitet som grundar sig på praxismodellen Model of Human Occupation (MOHO), samt tidigare forskning som berör ämnet. Syftet med detta arbete är att undersöka hur asylsökande upplever sin aktivitetsidentitet i vardagen i Finland.

Forskningsfrågorna;

1. Hur upplever den asylsökande sina aktiviteter i vardagen i förhållande till sina värderingar, förmågor och intressen?
2. Hur upplever den asylsökande sin vardag i förhållande till sina vanor, rutiner och roller?
3. Hur har omgivningen i Finland påverkat upplevelsen av den egna aktivitetsidentiteten?

Frågorna är formulerade som öppna frågor för att fånga respondenternas tankar, upplevelser och känslor gällande sin aktivitetsidentitet.

5 METODIK

Arbetet är en kvalitativ studie, då syftet är att få en fördjupad förståelse för de tankar och erfarenheter som de asylsökande har om sin vardag och aktivitetsidentitet. I den kvalitativa metoden kan man samla in data bl.a. genom samtal med människor. Det är

en öppen metod där forskaren så lite som möjligt skall styra den information som samlas in. Informanten skall få uttrycka sig med egna ord och på sitt eget sätt. (Jacobsen 2012 s. 62) I det följande beskrivs metoderna som valts för datainsamling och analys.

5.1 Urval

Urvalet styrs av studiens syfte (Jacobsen 2017 s. 138). I detta arbete var syftet att få en djupare förståelse för asylsökandes upplevelser av sin aktivitetsidentitet i vardagen i Finland. Därför föll det sig naturligt att intervjua asylsökande som bor i Finland. De asylsökande som valde att medverka i studien kallas i detta arbete för respondenter, då de har direkt erfarenhet och kännedom om det tema som undersöks.

För att nå respondenter kontaktades projektkoordinatör på projektet Omin sanoin. Hen blev nyckelperson för att hitta deltagare till studien, då hen via sitt arbete var i kontakt med asylsökande runt om i Finland. Nyckelpersonen försågs med muntlig information om studiens syfte samt med ett skriftligt brev om forskningslov (se bilaga 1). Nyckelpersonens roll var att välja ut lämpliga respondenter samt att förse dem med ett informationsbrev (se bilaga 2) om studiens syfte. Nyckelpersonen meddelade mig om respondenternas intresse av att delta i studien. Via nyckelpersonen kom jag överens med respondenterna om tidpunkt och plats för den första intervjun.

Då kravet på delta i Omin sanoin-projektet var att personen var asylsökande och mellan 18 och 30 år blev det även ett urval för detta arbete. Ett av arbetets inklusionskriterier var att respondenten vid tidpunkten för intervjun skulle inneha statusen asylsökande eller ha innehaft statusen asylsökande inom de föregående sex månaderna. Detta var för att respondenten skulle kunna återge sina erfarenheter och tankar om en pågående livssituation. Inklusionskravet var även att deltagarna kunde uttrycka sig muntligt antingen på finska eller engelska och vara villiga att dela med sig av sin livshistoria och erfarenheter av vardagen i Finland.

För studien intervjuades två personer på olika håll i Finland som deltagit i projektet Omin sanoin. Intervjuerna räckte mellan 90 och 120 minuter. Den ena respondenten hade fått positivt uppehållstillstånd några månader före intervjuerna ägde rum. Den

andra respondenten hade fått ett negativt beslut på sin ansökan om uppehållstillstånd ett år tidigare och väntade nu på ett besked på överklagan av beslutet. Båda respondenter hade erfarenhet av att bo på flyktingförläggning men bodde nu privat, antingen med sin familj eller partner.

5.2 Datainsamling

I arbetet användes djupintervju som intervjumetod eftersom metoden lämpar sig för studier där man vill beröra känsliga ämnen och skeenden i det förgångna. Siekkinen (2001 s. 44) menar att i en djupintervju har respondenten lättare att berätta om det som är viktigt för hen då intervjuaren ställer öppna frågor. Syftet med djupintervjun som metod är att förstå hur olika faktorer påverkar människan och uppfatta nyanser i det som berättas (Siekkinen s. 49).

I intervjuerna har även metoden stimulated recall använts, där man använder sig av videomaterial som en del av intervjun. Som videomaterial användes den video informanten gjort om sig själv inom ramen för projektet Omin sanoin. Metoden utgår ifrån att då informanten ser material där hen själv figurerar, stimulerar det hen att komma ihåg tankar och känslor i en viss situation eller händelse (Lyle 2003 s. 861). Proceduren innebär att intervjuaren ställer öppna frågor till informanten medan hen tittar på det inspelade materialet eller strax därefter. Frågorna kan antingen vara deskriptiva och observerande till sin natur eller härledas från studiens fokus. (Lyle s. 863)

För att säkerställa att alla för studien centrala teman skulle täckas under intervjuerna gjordes en intervjuguide (se bilaga 4). Intervjuguiden utgjorde stommen för intervjuerna och fungerade som en checklista för att se att de centrala teman för studien berördes i samtalen. Intervjuguiden baserar sig på de centrala delarna av aktivitetsidentiteten; viljekraft (värderingar, förmågor och intressen), vanebildning (rutiner, vanor och roller), miljöns inverkan på aktiviteter samt aktivitetskompetens. Intervjuguiden grundade sig på hur dessa teman framkommer och förändrats i respondentens vardag efter ankomsten till Finland. Frågorna berörde aktivitetsmönster i vardagen, utmaningar i vardagen, boendesituationen och ekonomiska faktorer. Teman som förekom i respondenternas vi-

deon och som var relevanta gentemot arbetet bakades också in i intervjuguiden. Dessa teman berörde vardagen i Finland, arbete, relationer och den egna rollen i samhället.

Intervjuguiden pilottestades en gång för att se om intervjufrågorna i intervjuguiden (se bilaga 4) behövde förändras eller förtydligas. Då asylsökande befinner sig i en utsatt position och temat för studien kan väcka negativa känslor valdes testpersonen utgående från det kriteriet att hen hade uppehållstillstånd i Finland. Testpersonen hittades via bekanta. Hen hade inte varit asylsökande utan flyttat till Finland via familjeband, men hen hade erfarenheter av hur vardagen och dess aktiviteter förändrats i och med flytten till Finland. Efter pilottestningen förtydligades en del av frågorna så att de skulle bli så tydliga som möjligt för respondenterna. Efter pilottestningen tillades några följdfrågor för att få mer omfattande och beskrivande svar.

Sammanlagt fem intervjuer genomfördes under hösten 2017. Intervjuerna gjordes på engelska. Respondenterna fick själva föreslå platsen för intervjuerna för att miljön skulle kännas så trygg som möjligt för dem. Den ena respondenten intervjuades två gånger i sitt eget hem, den andra respondenten intervjuades tre gånger i ett rum på ett bibliotek. Samtliga intervjuer spelades in. Innan den första intervjun försäkrades att respondenterna fått informationsbrevet (se bilaga 2) om studiens syfte och att de var medvetna om att deltagandet var frivilligt. De påmindes även om att de hade rätt att avbryta deltagandet när som helst. Före den första intervjun inleddes fick respondenterna under teckna blanketter för informerat samtycke (se bilaga 3). Intervjuerna resulterade sammanlagt i 184 minuter respektive 280 minuter material och 83 sidor utskrifter. Materialet sparades på en extern hårddiskiva. Efter godkännande av examensarbetet raderas all intervjudata.

Under intervjuerna omfattade tidsperspektivet främst tiden efter ankomsten till Finland, men även erfarenheter från tiden före resan till Finland och även själva resan berördes under intervjuerna. Videon som respondenten gjort inom ramen för projektet Omin sanoin var en del av intervjun. För en av informanterna visade det sig att innehållet i videon väckte negativa känslor. Under intervjuerna talade vi därför endast om videons innehåll och produktionsprocess. I intervjuerna med den andra informanten blev hens

video en del av intervjun, vi tittade på den tillsammans under första intervjun och videons innehåll och produktionsprocess behandlades även i den påföljande intervjun.

5.3 Bearbetning och analys

I den kvalitativa metoden analyserar man materialet an efter som man samlar in det. Utgående från denna analys kan man fortsätta datainsamlingen. Insamlingsprocessen är således dynamisk. (Jacobsen 2007 s. 50) Efter varje intervju transkriberades och tematiserades intervjun för att få en uppfattning om vilka teman som fattades samt för att kunna förbereda klagörande och fördjupande frågor inför följande intervju. När alla intervjuer var genomförda bearbetades materialet enligt riktlinjerna för innehållsanalys, där data först förenklas för att få en översikt och sedan placeras i ett större sammanhang. Innehållsanalys innefattar följande faser; tematisering, kategorisering, fylla kategorier med innehåll, jämföra materialet och söka förklaringar till skillnader i materialet. Tematisering handlar om att texten reduceras och abstraheras till tematiska enheter. Kategorisering innebär att olika teman samlas i grupper och ytterligare förenklas och abstraheras. Kategorierna illustreras med citat. Slutligen jämförs kategorierna och dess teman för att hitta skillnader, likheter och olikheter i samtliga intervjuer. (Jacobsen 2012 s. 146 - 152)

När alla intervjuer var genomförda och transkriberade kodades materialet enligt öppen kodning. Öppen kodning handlar om att förenkla detaljerade och komplicerade data och organisera data i en första kategorisering. Eftersom det handlar om en induktiv metod bör kategorierna härröras från den data som insamlats. (Jacobsen 2017 s. 136) Kodningen av intervjumaterialet innebar att intervjuutskriften lästes igenom flera gånger och enheter som vara relevanta för studiens syfte och forskningsfrågorna urskildes och tematiserades. Med enheter menas i detta sammanhang meningshelheter och meningar. Enheter med likande innehåll slogs samman i olika kategorier. De engelska enheterna översattes till svenskspråkiga koder. Slutligen abstraherades enheterna. Respondenternas intervjuer kodades och kategoriserades skilt för sig, för att sedan slås ihop för att hitta samband och olikheter. Kategorierna bildade då 11 huvudkategorier som abstraherades och sammanslogs till fyra temahelheter; Drömmar och förhoppningar, Boende och möjligheterna till en meningsfull vardag, Önskan om att vara delaktig och Möten över

kulturella gränser. Temahelheterna sammanställdes därefter till en rapport som belystes med citat. Se tabell 1 för exempel på analysprocessen.

Tabell 1. Analys av intervjumaterialet

Utskrift	Kod	Kategori	Tema
<p>...Just I went to the course, the course was inside the camp, and inside the room. All things that I had inside, go to the course and go inside the room. I used to go here and there, to be active, it is too hard that you just stay somewhere.</p>	<p>Aktiviteter på förläggningen</p>	<p>Boende på förläggningen</p>	<p>Boende och möjligheterna till en meningsfull vardag</p>
<p>Är inte van att vara så här. Hen hälsar inte längre på andra i hissen. Brukade berätta vitsar på jobbet tidigare och gör inte det lika mycket längre. Har påverkats av den finska sjukan.</p>	<p>Vanor i vardagen</p>	<p>Kulturella skillnader</p>	<p>Möten över kulturella gränser</p>

5.4 Etiska överväganden

I arbetet strävades efter att följa god vetenskaplig praxis. I Yrkeshögskolan Arcadas skrift om god vetenskaplig praxis framkommer bl.a. att respondentens rätt till anonymitet och integritet bör beaktas, ett skriftligt samtycke bör erhållas, data skall vara sekretessbelagt samt att undersökningsmaterialet skall bevaras på ett säkert ställe. (Arcada 2014) Dessa råd har följts i detta arbete.

I intervjuforskning forskar man i privata liv och under intervjun bör man överväga vilka de personliga konsekvenserna blir för undersökningsspersonen (Kvale & Brinkman 2014 s. 99). I arbetet intervjuades personer som befinner sig i en utsatt position och som kan ha traumatiska erfarenheter, därför skedde den första kontakten till respondenterna via en nyckelperson. Förhandsinformationen om studiens syfte och innehåll var central för att respondenterna skulle kunna ta ställning till om de ville delta eller ej. Genom ett informationsbrev delgavs respondenterna information om studiens syfte och hur data skulle användas och uppbevaras (se bilaga 2). Ur informationsbrevet framgick även att deltagandet i studien var frivilligt och kunde avbrytas när som helst. I början av första intervjun upprepades studiens syfte och innehåll muntligen och därefter fick respondenterna skriva under ett lov om samtycke (se bilaga 3). Respondenterna påmindes i början av varje intervju om att de hade rätt att avbryta intervjun när som helst. Då respondenterna kontaktades av projektledaren för projektet Omin sanoin erhöles forskningslov (se bilaga 1) av Kyrkans utlandshjälp, då projektet var en del av deras verksamhet.

Jacobsen (2017 s. 36) menar att ju känsligare informationen är, desto viktigare blir det att garantera den undersökta privatliv. För att skydda respondenternas privatliv skall data anonymiseras då det presenteras. Data som kan bidra till igenkänning av informanten skall avlägsnas, t.ex. kön. Låg detaljeringsgrad (t.ex. information om yrkesroll) och medvetna ”fel” kan användas för att skydda respondenternas identitet. (Jacobsen 2012 s. 34 - 35) I arbetet har data anonymiserats och detaljer avlägsnats för att hindra identifiering av respondenterna. Data har uppbevarats på ett säkert ställe och kommer att förstöras då studien är klar.

6 RESULTATREDOVISNING

Då intervjumaterialet bearbetats genom innehållsanalys framträdde fyra teman; Drömmar och förhoppningar, Boende och möjligheterna till en meningsfull vardag, Önskan om att vara delaktig och Möten över kulturella gränser. I det följande beskrivs dessa teman och deras innehåll.

6.1 Drömmar och förhoppningar

“When they’re saying to you that you cannot do, you don’t have the right to study, to work to live or something. You don’t think about just that country; you’re thinking you’re not belong to this world.”

Orsaken till flykten från hemlandet varierar hos respondenterna. Erfarenheter av diskriminering, attentat och fängelse präglar synen på framtiden och förväntningarna på det nya livet i Finland. Erfarenheter av att inte vara delaktig i samhället och inte ha samma möjlighet till aktivitet som den övriga befolkningen genererar upplevelser av orättvisa och maktlöshet, både i hemlandet och i Finland. Den ena respondenten berättade bl.a. om hur hen p.g.a. sin etnicitet inte fick studera vissa ämnen på universitetet i hemlandet. Ur intervjuerna framgår att föreställningarna om Finland före resan baserat sig på andrahandsinformation och personliga drömmar. En önskan om att bli accepterad och behandlad som en likvärdig medlem av samhället samt förväntningar på en bättre framtid framkommer i intervjuerna.

Resan till Finland har stor betydelse för upplevelsen av att komma till ett nytt land. Det enda sättet för de asylsökande att ta sig till Finland har varit att resa illegalt, vilket har inneburit en lång, tung och farlig resa. Respondenterna beskriver upplevelser av skräck, hunger och kyla under resan. De risker som resan inneburit har respondenterna tvingats ta, då det inte funnits alternativ. Upplevelser av maktlöshet blir framträdande i respondenternas beskrivningar av resan till Finland. De traumatiska upplevelserna från resan är svåra att tala om och beskrivs som omöjliga att glömma.

Ankomsten till Finland har präglats av ovisshet om vad som komma skall. De asylsökande har inte haft möjlighet att själva välja var i landet de vill bo, de har heller inte fått information om var i landet de kommer att placeras. De har upplevt lite kontroll över sin situation och varit i beroendeställning till myndigheterna i Finland. Bemötandet i Fin-

land, bl.a. positiva erfarenheter av polismakten, har varit avgörande för upplevelsen av att få hjälp.

”When me and my sister, we were alone, then when we arrived here to Finland, even the police was hugging my sister...I was crying also and my sister also. We were like a week that we don't know anything from my family. That where they are, they didn't know that where we are...Whole night we were in the police station, they were speaking with my sister, with me; it's okay, we will find them, we get aware of where they are.”

6.2 Boende och möjligheter till en meningsfull vardag

Flytten till ett nytt land har inneburit förändrade boendeformer med nya vanor och rutiner. Respondenterna har spenderat 2 - 9 månader på flyktingförläggningar i Finland. I början har respondenterna varit förväntansfulla och uppspelta över att påbörja det nya livet i Finland, bekanta sig med kulturen och finländare. Ur intervjumaterialet framkommer en stark vilja att genast initiera produktiva aktiviteter så som arbete och studier och således integreras i samhället.

“So now is the time to do something. We are not anymore in the way, like walking to Finland. We are in Finland. We are now in the camp, we sign up, and we give our fingerprints. So, from this day start to do work.”

Ur intervjumaterialet framgår att möjligheterna till aktiviteter på förläggningen dikteras av rådande regelverk och bestämmelser. Det framgår även att olika förläggningar har olika regelverk. På en del förläggningar har det varit möjligt för de boende att laga egen mat och fritt ta emot besök, vilket inte varit möjligt på andra förläggningar. I intervjumaterialet framkommer att aktiviteter kopplade till hushållsarbete så som matlagning blir speciellt viktiga på förläggningen. Genom gemensam matlagning delas kulturella erfarenheter och värderingar både gällande själva maten och att äta tillsammans med sina vänner och familj. En respondent beskriver hur de boende har involverats i de dagliga rutinerna på förläggningen, de har bl.a. städad de gemensamma utrymmena varje kväll. Detta har fört med sig att förläggningen börjat kännas som ett hem.

Genom volontärer som besökt förläggningen har de boende kommit i kontakt med det finska samhället och fått information om den finska kulturen. Volontärerna har bl.a. ordnat språkundervisning i finska på förläggningen och lagat mat tillsammans med de boende. De gemensamma aktiviteterna med volontärerna både på och utanför förläggningen har varit uppskattade. Det har även uppstått vänskapsrelationer mellan de boende

och volontärerna. Ur intervjumaterialet framgår att gemensamma aktiviteter och utflykter med volontärer och boende har spridit en god stämning på förläggningen.

I intervjumaterialet framkommer flera exempel på hur miljön på förläggningen kan påverka de boendes vanor, minska möjligheterna till aktivitet och i värsta fall påtvinga passivitet. På en förläggning där det tidigare funnits få regler och de boende varit delaktiga i gemensamma aktiviteter ändrades regelverken då en ny chef för förläggningen tillsattes. De nya reglerna innebar att de boende inte fick vistas fritt i de allmänna utrymmena längre, endast under vissa tider. Efter ett visst klockslag på kvällen måste de boende vara inne på sina rum. Matsalen där de boende åt gemensamma måltider började övervakas av vakter. De boende fick inte längre ta emot besökare på förläggningen och volontärer fick inte vistas fritt på förläggningen. Respondenten beskriver att dessa regler ledde till att förläggningen började kännas som ett fängelse och bidrog till en orolig stämning bland de boende. Miljöns inskränkningar i form av regler påverkade drastiskt respondentens möjligheter och delaktighet i aktiviteter, samt hans vanor och rutiner i vardagen.

” All things that I had inside, go to the course and go inside the room. I used to go here and there, to be active, it is too hard that you just stay somewhere. The bad thing is like that you’re waiting for maybe a disaster in your life.”

Vardagen på förläggningen blir med tiden allt mer påfrestande och väntan på uppehållstillståndet känns lång. Det erbjuds få aktiviteter på själva förläggningen och de aktiviteter som erbjuds möter inte de boendes intressen och upplevs därför inte som meningsfulla. Ur materialet framgår att respondenterna upplever att de inte förberetts för det finländska samhället under tiden de bott på förläggning.

Förläggningarna är placerade långt utanför större samhällen och aktivitetsutbudet i närmiljön är begränsat. Både den svaga ekonomiska situationen och få möjligheter att ta sig till närmaste stad med allmänna kommunikationsmedel begränsar respondenternas rörlighet. Den geografiska positionen inverkar således på respondenternas möjligheter att vara delaktiga i meningsfulla aktiviteter som inte sker på själva förläggningen.

Vid tidpunkten för intervjuerna hade båda respondenter flyttat ut från förläggningarna och bodde privat i större städer, antingen med sin familj eller partner. Att bo i en större

stad hade möjliggjort för respondenterna att vara mer delaktiga i meningsfulla aktiviteter än då de bodde på förläggning, bl.a. i produktiva aktiviteter som arbete och språkstudier. Detta har i sin tur underlättat väntan och oron inför framtiden. Att bo privat hade även för den andra respondenten inneburit att hen lärt sig nya aktiviteter i hemmet. I hemlandet gjorde respondentens familj och släkt hushållsarbetena men boendesituationen i Finland har lett till att hen nu lagar mat, diskar och tvättar sina kläder själv. Detta beskrevs som en positiv förändring.

6.3 Önskan om att vara delaktig

Ur intervjumaterialet framgår att det efter en riskfylld resa finns en stark önskan hos respondenterna att kunna stanna i Finland och forma en meningsfull vardag. Viljan att vara delaktig och aktiv i det finska samhället är ett återkommande tema i båda respondenters intervjuer.

Arbete och studier är produktiva aktiviteter som respondenterna varit delaktiga i före resan till Finland och förväntningen är att kunna fortsätta med dessa aktiviteter i Finland. Respondenterna ser studier och arbete som centrala sätt att bidra till samhället och integreras och detta är aktiviteter som värderas högt. Förmågan och kapaciteten att vara delaktig i studier och arbete i Finland begränsas av bl.a. miljömässiga faktorer så som finsk lag samt brist på information om de egna rättigheterna och möjligheterna. Ur intervjumaterialet framgår även att den enskilde personens förmåga att navigera i ett nytt samhällssystem påverkar hens möjlighet till studier och arbete.

“...for me I don't know, maybe I don't know about the system – studying system very well. At least I can say this, honestly if I speak, no one is here that really can help you. To say you about the system.”

Ur intervjumaterialet framgår att den ena respondenten fått motstridig information av socialarbetare om sina rättigheter och möjligheter till studier och arbete som asylsökande i Finland. Detta har gjort det svårt för respondenten att forma sig en bild av sina aktivitetsmöjligheter. Det framkommer även att ekonomiska faktorer spelar roll i möjligheten att främja den egna arbetssituationen. Språkstudier och genomförande av hygienpass ses som centrala för att kunna öka sina chanser att få jobb i Finland. Den svaga ekonomiska situationen påverkar dock möjligheten att delta i språkkurser och genom-

föra provet för hygienpass. Detta leder till en upplevelse av maktlöshet och uppgivenhet över den egna livssituationen och möjligheterna att förändra den.

I intervjumaterialet framgår att genom sociala kontakter med personer som permanent bor i landet exponeras den asylsökande för olika aktivitetsmöjligheter. För en respondent har sociala relationer till majoritetsbefolkningen spelat en central roll i att hitta arbete. Hen började jobba sex månader efter ankomsten till Finland. Arbetet i sig har påverkat tidsanvändningen i vardagen samt inneburit en struktur genom upprepade vanor och rutiner i vardagen. Arbetet har även mött respondentens värderingar om att utföra ett jobb som uppskattas av omgivningen, detta i sin tur har bidragit till att arbetet känts meningsfullt. Att arbeta visar sig hjälpa att tygla oron för framtiden.

6.4 Möten över kulturella gränser

“I have to be like different than before. I have to change. And one of the things I was deciding to do was I get to know to the culture here. I have to know about this culture about this western life that I was watching a lot from TV and hear about.”

Flytten till Finland innebär kontakt med ett annat samhälle och kultur. I intervjumaterialet framkommer att Finland generellt upplevs som ett fritt, rättvist och tryggt land där individen inte begränsas av religiösa eller kulturella normer i samma utsträckning som i hemlandet. Detta har inneburit nya aktivitetsmönster för de asylsökande, t.ex. beskriver en respondent hur hen i Finland kan träffa sina vänner utanför hemmet även kvällstid. Kulturen i Finland upplevs som mer individcentrerad i motsats till hemlandets familjecentrerade kultur. En respondent beskriver att hen spenderar mindre tid med familjen och mer tid mer vänner nu. Mötet med en annan kultur påverkar således både val av aktivitet och hur den utförs.

I intervjumaterialet framkommer att mötet med den finska kulturen kan kräva förändringar av de egna inställningarna och värderingarna. Vissa av den finländska kulturens värderingar upplevs som befriande och nära de egna personliga övertygelserna. Aktiviteter som inte varit möjliga i hemlandet, som att gå på gatan med en vän av annat kön, upplevs som befriande. Andra kulturella drag har krävt anpassning och omformulering av de egna värderingarna, bl.a. beskriver den ena respondenten hur hen ändrat sin inställning till alkohol och då det ofta är en del av den sociala samvaron bland finländare. En respondent har ett förhållande med en person som har en annan religiös övertygelse,

vilket inte skulle ha varit tillåtet i hemlandet. För att kunna fortsätta förhållandet har respondenten hamnat att väga sina livsval mot sina värderingar.

I intervjumaterialet framkommer att respondenterna ser det som viktigt att bli bekanta med och delaktiga i den finska kulturen. Samtidigt upplever de att det finska samhället tillåter dem att bevara sin egen kultur, t.ex. är det möjligt att upprätthålla aktiviteter som är bundna till den egna religiösa övertygelsen och värderingarna. Vanor som bönestunder i vardagen har respondenterna kunnat fortsätta med även i Finland, trots arbete och studier. De har tillgång till moskéer och moskén har även blivit en viktig plats för att möta andra med samma religiösa övertygelse.

I intervjumaterialet framkommer att respondenterna upplever en del av de kulturella skillnaderna olika, t.ex. hur man tolkar och uppfattar sociala koder. En respondent upplever att finländare liknar hen själv och hens värdegrund mer än befolkningen i hemlandet. Den andra informanten upplever finländare som socialt slutna och ibland som direkt oartiga. Samtidigt som den nya kulturen kräver anpassning vill man ändå behålla den egna identiteten och sitt sociala sätt.

“Now, sometimes when I go to the elevator I’m not saying “moi”. And I was like, why I don’t say it anymore? And then, in work, every day I was telling jokes and laugh and talk, and now I’m being less than before. Now I’m thinking this is affecting. The Finn disease affecting.”

Respondenterna beskriver hur finländares sätt att umgås med varandra skiljer sig från det de är vana vid. Den sociala samvaron i Finland kan upplevas som direkt främmande och leda till att en del asylsökande söker sig till egna grupper där samvaron känns mer bekant och meningsfull. Ofta kopplas den sociala samvaron ihop med gemensamma aktiviteter som matlagning och spel, medan finländare beskrivs som mera passiva i sociala situationer.

Kulturella skillnader gällande sociala koder och normer kan synas även i utförandet av aktiviteter. En informant spelar fotboll och beskriver hur man i Finland inte visar sina känslor lika öppet på spelplanen som i hemlandet. Detta har påverkat hens sätt att spela fotboll och interagera med de övriga spelarna.

7 RESULTATDISKUSSION

Arbetets syfte var att studera hur asylsökande upplever sin aktivitetsidentitet då vardagen förändrats i och med flytten till Finland. Utgångspunkten för intervjuerna och analysen har varit referensramen aktivitetsidentitet. Nedan följer en diskussion kring resultatet och hur det kan speglas mot teori och forskning.

7.1 Värderingar och intressen i den nya vardagen i Finland

Värderingar och intressen är delar av viljekraften som enligt Kielhofner (2012 s. 48) formar hur människan ser på världen med dess möjligheter och utmaningar. Kielhofner (2012 s. 16) menar att människans värderingar formar det hen upplever som viktigt och meningsfullt att göra. En värdering som trädde fram genom hela intervjumaterialet i min studie, var de asylsökandes önskan om att bidra till samhället genom arbete och studier. Detta var aktiviteter som varit meningsfulla i deras vardag före flykten till Finland och som de ansåg vara centrala för att kunna leva ett meningsfullt liv i Finland. Detta sammanfaller med Strijk et al's (2011 s. 52) forskningsresultat om att asylsökande ser produktiva aktiviteter som jobb och studier som en vital del av att leva ett normalt liv. Arbete och studier präglar även synen på en själv och upplevelsen av delaktighet i samhället enligt en studie av Ingvarsson et al. (2016 s. 219 - 220). Detta sammanfaller även med mina forskningsresultat om hur viktigt arbetet har varit för att uppleva sig uppskattad och kompetent. Det finns en stark motivation hos de asylsökande att främja de egna möjligheterna till arbete och studier i Finland, bl.a. genom att lära sig det finska språket. Därav kan man dra slutsatsen att arbete och studier är något som många asylsökande värderar högt och som har en stor betydelse för deras självbild och aktivitetsidentitet. Mottagningstjänsterna stöder inte de asylsökandes möjligheter till arbete och studier för tillfället. I vissa fall har dålig informering från mottagningstjänsternas sida om rättigheterna och möjligheterna att som asylsökande studera i Finland t.o.m. hindrat delaktighet i denna aktivitet.

Att agera enligt kulturellt betingade värderingar skapar en känsla av tillhörighet enligt Kielhofner (2012 s. 41 - 42). Mötet med den finska kulturen har genererat ifrågasättande av en del av de egna värderingarna. Speciellt då det finns en önskan om att integreras

och bli en del av det finska samhället har det krävts ifrågasättande av de egna värderingarna då de inte sammanfallit med värderingarna i den finska kulturen. Det kan handla om värderingar om moraliskt försvarbara livsval, t.ex. att gifta sig med en person med annan religiös övertygelse. Detta sammanfaller med Gupta & Sullivans (2013 s. 31) forskningsresultat om hur flytten till ett nytt land innebär nya socio-kulturella kontexter och kan medföra ett nytt sätt att agera och omformulera sin identitet. Kielhofner (2012 s. 42) menar att det kan väcka skam att handla mot sina egna värderingar. I min studie förekommer exempel på detta: det är besvärligt att acceptera att partnern har alkohol i det gemensamma hemmet då alkohol i hemlandet varit förbjudet. Kulturella skillnader kan således försätta den asylsökande i en motstridig position där de egna värderingar kan vara krävande att förändra, samtidigt som de vägs mot att passa in och vara delaktig i det finska samhället.

Intressen handlar om det som människan upplever som stimulerande att göra och hänger även ihop med värderingar och uppfattningen om den egna förmågan. (Kielhofner 2012 s. 16) Gällande aktiviteter i vardagen har intresset för en del aktiviteter förändrats. Det blir tydligt hur miljön påverkar de egna intressena. Den mer individcentrerade kulturen i Finland har påverkat vilka aktiviteter som väljs framom andra, t.ex. väljer man nu att tillbringa mer tid med vänner än med familjen. Kulturella skillnader påverkar också hur aktiviteterna utförs, vilket bl.a. framgår i en beskrivning av hur man inte kan vara lika utåtagerande då man spelar fotboll i Finland. Detta sammanfaller med Burchett & Mathesons (2010 s. 87) forskning om hur identiteten formar och formas av individens interaktion med andra. Möjlighet till aktiviteter som speglar de egna intressena begränsas drastiskt under den tid som de asylsökande bott på förläggning. Aktivitetsmöjligheterna på själva förläggningen visar sig vara få och möter inte de asylsökandes intressen, bl.a. intresset att lära sig finska på högre nivå. Detta sammanfaller även med tidigare forskningsresultat där det framkommit asylsökandes låga tillfredsställelse gällande de dagliga aktiviteterna på förläggningen (Morville et al.'s 2015 s. 212). Förläggningens geografiska position och en svag ekonomisk situation har påverkat de asylsökandes möjlighet att söka sig till aktiviteter som sker utanför förläggningen. Oron och frustrationen inför framtiden förstärks av en tung och utdragen tillvaro på förläggningen där det funnits få möjligheter till delaktighet i meningsfulla aktiviteter som speglar de egna intressena.

Sammanfattningsvis vill jag påstå att de asylsökandes förmåga att forma en meningsfull vardag påverkas starkt av miljön i form av kultur och regler. Mötet med kulturen i Finland kan påverka de asylsökandes värderingar och intressen samt generera ifrågasättande av dem. Tydligt blir även hur regelverken på förläggningarna samt bristen på information drastiskt påverkar delaktighet i aktiviteter som speglar de egna värderingarna och intressena.

7.2 Vanor, rutiner och roller i den nya vardagen i Finland

Enligt Kielhofner (2012 s. 21) innefattar vanebildning det sätt vi lärt oss att vara i en miljö. Vanor handlar om upprepade handlingsmönster i vardagen i en beständig miljö medan rutiner skänker en struktur och förutsägbarhet i vardagen. (Kielhofner s. 20, 57) De asylsökandes vanor och rutiner har brutits då de flytt från hemlandet. Boende på flyktingförläggningen har inneburit en del nya vanor i vardagen. Dessa har sedan förändrats både på grund av omstrukturering av verksamheten på förläggningen och sedan på grund av flytt från förläggningen. Under en relativt kort tid har alltså de asylsökandes vanor och rutiner ändrats många gånger om.

Ankomsten till Finland har påverkat många av de asylsökandes vanor. Särskilt betydelsefullt för vanorna ser boendeomständigheterna ut att vara då de visar sig ha en direkt inverkan på respondenternas vanor och rutiner i vardagen. Miljöns drastiska inverkan på vanor i vardagen blir speciellt tydlig i beskrivningarna av vardagen på flyktingförläggningarna. Vanorna och rutinerna formas enligt reglerna på förläggningen, de är således inte alltid självvalda utan påtvingade av omgivningen. Upplevelsen av att vara övervakad, att inte få ta emot besök och inte få vistas fritt i de allmänna utrymmena på förläggningen visade sig leda till negativa förändringar i vanemönstret och resulterade i en orolig stämning på förläggningen där de asylsökande tillbringade allt mer tid på sina rum. Den dåliga stämningen och reglerna inskränkte således på de asylsökandes delaktighet i aktiviteter, vilket då även påverkade vanorna i vardagen. Resultatet ligger i linje med resultatet i Smith's (2005 s. 474) forskning om hur begränsad möjlighet till aktivitet försätter den asylsökande i en passiv position. Brist på val och kontroll över aktiviteter i den egna vardagen på grund av förläggningens regelverk har också noterats i Morville & Erlandssons (2013 s. 213) och Crawford et al.'s (2016 s. 329) forskning. Miljön

och regler på förläggningen kan även främja delaktighet och ge upphov till struktur i vardagen i bästa fall. Regler om de asylsökandes delaktighet i vardagens rutiner på förläggningen, så som delaktighet i städning, har bidragit till att det skapats en stämning av gemenskap mellan de asylsökande och en upplevelse av förläggningen som ett hem. Vikten av att upprätthålla bekanta vanor som att laga egen mat och äta tillsammans blir också viktiga på förläggningen, för att upprätthålla den egna aktivitetsidentiteten i en förändrad omgivning. Således kan man dra slutsatsen att det finns ett starkt samband mellan förläggningens regler och de asylsökandes vanor och rutiner på förläggningen. Strama regler om matlagning, besök och vistelsen i de allmänna utrymmena på förläggningen passiverar de asylsökande och påverkar deras trivsel och välmående drastiskt. Regler som ger upphov till delaktighet i vardagliga aktiviteter och gemenskap kan i sin tur ge vardagen en struktur och påverka stämningen och trivseln på förläggningen.

Förläggningens geografiska position och den egna ekonomiska situationen har inskränkt på de asylsökandes möjligheter till delaktighet i meningsfulla aktiviteter utanför förläggningen. Att flytta bort från förläggningen till privata boenden som är belägna i större städer innebär fler möjligheter till delaktighet i meningsfulla aktiviteter. Vanemönstret förändras drastiskt efter att arbete och studier blivit en del av de asylsökandes vardag, tydligt blir hur det influerar tidsanvändningen i vardagen. Arbete och studier bidrar till en mer strukturerad vardag och leder till att man tillbringar mindre tid hemma och oroar sig mindre. Detta sammanfaller med studien av Ingvarsson et al. (2016 s. 419 - 420) om hur asylsökande upplever arbete som ett sätt att tygla oron för framtiden. Därav kan man dra slutsatsen att arbete och studier för de asylsökande ofta medför vanor och rutiner i vardagen vilket delvis kan hjälpa att tygla oron för framtiden.

Det förekommer även kulturella skillnader gällande vanemönster. Kielhofner (2012 s. 55) menar att vanor som delas av en grupp människor utgör sociala sedvänjor. De asylsökande hävdar att de trots flytten till Finland nu, då de inte bor på förläggningen längre, har möjlighet att upprätthålla vanor som är bundna till hemlandets kultur och den egna religiösa övertygelsen. Moskées är en viktig plats för möjligheten att dela sociala sedvänjor som hänger ihop med den egna religiösa övertygelsen. Att upprätthålla vanor och rutiner som knyter an till de egna värderingarna och övertygelserna blir viktigt i vardagen för de asylsökande i Finland.

Människan gör en stor del av sina aktiviteter i olika roller. Rollerna utgör sociala rum som individen stiger in och ut ur. Då människan identifierar sig med sina olika roller ser hen sig själv i en avspegling i omgivningens attityder och handlingar. (Kielhofner 2012 s. 60) Mötet med en annan kultur kan påverka det egna agerandet i olika roller i olika sociala sammanhang, vilket kan väcka komplexa känslor. Att inte hälsa på sina grannar kan till en början kännas oartigt, men efter en tid internaliseras agerandet som en del av rollen att vara granne i Finland. De kulturella skillnaderna försätter även här uppfattningen om den egna rollen i svajning. Samtidigt som man vill passa in i samhället vill man inte förändras för mycket och förlora känslan av vem man är. Detta sammanfaller med det Kielhofner menar om att individen påverkas av sin omgivning och anpassar sig till olika rollförväntningar. Hen internaliserar olika roller i ett dynamiskt samspel med omgivningen (Kielhofner 2012 s. 61, 63).

Som svar på forskningsfrågan om hur den asylsökande upplever sin vardag i förhållande till sina vanor, rutiner och roller vill jag påstå att även här blir miljöns roll framträdande. Vanor och rutiner i vardagen formas enligt omgivningens regler som både kan främja och hindra aktivitet i vardagen. Självvalda vanor som uppstår som följd av delaktighet i meningsfulla aktiviteter, som arbete och studier, ger vardagen en struktur som även har följder för den asylsökandes välmående. Kulturella aspekter påverkar agerandet i olika roller, vilket i sin tur kan bidra till att upplevelsen av vem man är i den nya omgivningen känns komplex.

7.3 Vardagen i förändrade miljöer

Ett faktum som framkommer både i resultat av min studie och som också Kielhofner (2012 s. 86) hävdar är hur flera dimensioner i miljön påverkar individens aktivitetsliv. Miljön i form av lagar, förordningar och regelverk påverkar respondenternas möjligheter till delaktighet i meningsfulla aktiviteter. Lagar i sig gällande bl.a. rätten att arbeta och studera, men även brist på information om de egna rättigheterna till arbete och studier som asylsökande i Finland påverkar delaktigheten i dessa aktiviteter. Detta påverkar upplevelsen av den egna aktivitetskompetensen, att kunna leva ett sådant liv som uppfyller ens värderingar och livsmål (Kielhofner 2012 s. 106). Kännedom om det fin-

ländska samhällssystemet blir avgörande och den asylsökande blir beroende av den information hen råkar få, oavsett om den riktig eller fel. Detta sammanfaller med Burchett & Matthesons (2010 s. 87) studie om hur den asylsökande blir beroende av värdlandets system. Miljöns direkta inverkan på vardagsaktiviteterna blir tydlig då de asylsökande beskriver tiden på förläggningen. Här spelar den geografiska positionen och förläggningens regelverk en avgörande roll i hurdana möjligheter de asylsökande har att forma en vardag som återspeglar de egna intressena och värderingarna, samt att upprätthålla vardagliga rutiner. Härav kan man dra slutsatsen att de asylsökandes aktivitetskompetens, att kunna forma sin vardag och sträva till mål, präglas drastiskt av lagar och regler i miljön i Finland.

Kultur är en del av miljön som påverkar människans aktivitetsliv. Kielhofner (2012 s. 94) sammanfattar kultur som de övertygelser, tro och uppfattningar, värderingar och normer samt beteenden och vanor som delas av en grupp eller samhälle. Dessa påverkar synen på den sociala och fysiska omgivningen och hur personen interagerar i sin omgivning. Kulturen återspeglas i människans värderingar, känsla av kapacitet, roller och vanor. (Kielhofner 2012 s. 94 - 95) De asylsökande förhåller sig olika till de kulturella skillnaderna de mött i Finland. Tydligt blir dock att kulturella skillnader kan leda till förändrade beteendemönster och påverka de asylsökandes aktivitetsval som att umgås mer med vänner än med familjen. Kielhofner (2012 s. 94) menar att människor påverkas kulturellt från många olika håll i dagens läge, där tillgången till kommunikation ökar hela tiden. De asylsökande upplever en del av de kulturella skillnaderna olika och man kan tänka sig att denna upplevelse och tolkning av kulturen i Finland påverkas även av individen själv, hans personlighet och unika upplevelser. Således kan man säga att aktivitetsidentiteten både påverkas av den kulturella dimensionen i omgivningen men även de egna unika aktivitetserfarenheterna spelar en central roll.

I resultatet berörs de centrala delarna av aktivitetsidentiteten; värderingar, förmågor, intressen, vanor rutiner, roller, samspelet mellan individen och miljön samt aktivitetskompetensen. Det mest framträdande resultatet i mitt arbete blir omgivningens inverkan på den asylsökandes möjlighet till meningsfulla aktiviteter och dess inverkan på aktivitetsidentiteten. Aktivitetskompetensen, att vara delaktig i aktiviteter som spelar den egna aktivitetsidentiteten, blir komprimerad på grund av omgivningen. De asylsökandes

osäkerhet om framtiden påverkar förhållandet till omgivningen och att se sin fullvärdiga plats i den. Kielhofner (2012 s. 60) menar att då individen genomgått en förändring bör hen möta världen på nytt, för att en ny relation kan uppstå och upplevelsen av omgivningen återgår till att vara välbekant och oföränderlig. Detta tänker jag mig att sammanfaller med resultatet i min studie om vikten att få vara delaktig i meningsfulla aktiviteter och på så sätt hitta sin plats i den nya vardagen och verkligheten i Finland.

8 METODDISKUSSION

Jag upplever att valen jag gjort gällande metod under processen varit fungerande. Jag har även varit noggrann med att vara kritisk mot min källlitteratur. I följande kapitel kommer jag att föra en metoddiskussion i förhållande till arbetet och processen.

8.1 Urval

Eftersom projektet Omin sanoin var bekant för mig innan studien blev det ett naturligt val av samarbetspartner för min studie om asylsökandes upplevelser av aktivitetsidentitet. Nyckelpersonen på projektet kände väl till deltagarna i projektet och urvalet utgjordes av hans bedömning om passande respondenter som hade intresse av att delta i studien. Då kriteriet för att delta i projektet Omin sanoin var att personen bör vara asylsökande och mellan 18 och 30 år gammal påverkade det även urvalet för min studie. Då studien specifikt handlade om hur aktivitetsidentiteten påverkas av statusen som asylsökande var det ett viktigt inklusionskriterie att respondenten skulle innehaft statusen asylsökande inom de senaste sex månaderna vid tidpunkten för genomförandet av intervjuerna. Studien omfattade två respondenter varav den ena hade fått ett negativt beslut på sin asylansökan och väntade på beslut på överklagan och den andra respondenten hade fått uppehållstillstånd två månader före intervjuerna ägde rum. Kriteriet för studien var även att respondenten skulle kunna uttrycka sig på finska eller engelska. Respondenternas bakgrund och tidigare beslut på ansökningarna om asyl i Finland påverkade förmodligen resultaten.

8.2 Insamling av material

Syftet med studien var att få en djupare förståelse av asylsökandes upplevelser av sin aktivitetsidentitet, därav föll mitt val på kvalitativ forskningsmetod och intervjumetoden djupintervju. Även respondenternas videon om sig själva som de gjort inom ramen för projektet Omin sanoin blev en del av intervjuerna. Den ursprungliga planen att använda videon enligt stimulated recall-metoden i intervjuerna fungerade inte som planerat. I en av intervjusituationerna visade det sig att den ena respondenten ogärna ville titta på videon tillsammans, då temat i videon väckte negativa minnen och känslor. Man kan spekulera om det hade varit möjligt att titta på videon vid ett senare skede av intervjun då respondenten kände sig mer bekväm och tillitsfull i intervjusituationen. Under intervjun behandlade vi videons innehåll och själva processen att göra den endast verbalt. Trots att vi inte tittade på videon, fungerade den ändå som en brygga till minnen och erfarenheten. I intervjuerna med den andra respondenten blev videon en av de röda trådarna för intervjuerna. Vi tittade på videon tillsammans under den första intervjugången, diskuterade innehållet efteråt och återkopplade till teman som förekom i videon även under påföljande intervju. Respondentens syfte med videon var att visa att fördomar om asylsökande inte stämmer och videon handlade således om vardagens goda sidor och personens aktiva liv i Finland. En färdig film är såtillvida ett manipulerat material där syftet avgränsar innehållet. Relevant i min studie blev dock den information som trots allt kom fram i videorna om respondenternas erfarenheter av vardagen i Finland, samt hur videon fungerade som ett verktyg för återkoppling till olika erfarenheter under intervjuerna.

Djupintervjun som metod producerar ett brett spektrum av data då respondenten skall känna sig fri att prata om det som känns relevant för hen. Både intervjumetoden och respondenternas öppenhet med att dela med sig av sina erfarenheter bidrog till att intervjuerna blev långa och ibland halkade in på sidospår. Detta genererade en stor mängd data. I samtalet som formar djupintervjun blir intervjuarens förmåga att ställa följdfrågor viktigt. Detta blev tydligt även i min studie där frågorna ibland kunde väcka förundran hos respondenterna. De öppna frågorna kunde fungera som frigörande för samtalet, men å andra sidan kunde öppenheten innebära att respondenten fick svårt att greppa temat och svarade därför ytligt och kort till en början. Klargörande följdfrågor blev därför

viktiga i min studie. Ergoterapi var obekant för respondenterna och även detta kan ha påverkat deras svar och uppfattningen av frågornas innebörd och relevans.

Intervjuerna gjordes på engelska som varken var respondenternas eller mitt modersmål. Språket blev därför en faktor som kan ha påverkat data. Respondenternas förmåga och möjligheter att uttrycka sig nyanserat och exakt på engelska kan ha påverkat data. Likaså kan min förmåga att fånga alla nyanser och tolka det sagda ha påverkat insamlingen och bearbetningen av data. Då respondenterna inte uttryckte sig på sitt modersmål kunde det sagda vara svårtolkat ibland vilket kan ha påverkat data. Det att samma teman förekom upprepade gånger under intervjuerna och under flera intervjuer, hjälpte mig att tolka det sagda. Därav var det av vikt att intervjua samma respondenter flera gånger.

8.3 Bearbetning och analys

I transkriberingsskedet bevarade jag kommentarer om känslouttryckningar, t.ex. om respondenten berättade något och skrattade eller om hen grät, för att vid ett senare skede kunna tolka det sagda och tonfallet på rätt sätt. Jag strävade till att göra ordagrann och noggrann transkribering av det sagda. Då intervjun halkade in på sidospår om ämnen som var irrelevanta för min studie valde jag att transkribera dessa endast tematiskt istället för ordagrant. Dessa teman uteslöt jag även från analysen.

Som analysmetod använde jag mig av innehållsanalys. Detta innebar att materialet kodades enligt principerna för öppen kodning och kategoriserades utgående från innehållet. Respondenternas intervjuer kategoriserades skilt för sig, abstraherades och slogs sedan ihop för att hitta samband och olikheter och ytterligare abstraheras. Kategoriseringar och tolkningar grundar sig alltid på forskarens subjektiva uppfattningar. Abstraheringen av data och tolkningen av det latent innehåll kan ha påverkat analysen av data.

Analysens arbetsskeden, d.v.s. val av enheter, kodning, kategorisering och tematisering samlades i en översiktlig tabell och sparades för att kunna gå tillbaka och vid behov göra förändringar under analysens gång. Denna möjlighet utnyttjades då kategorisering-

arna av båda intervjuer sammanslogs och abstraherades. Detta möjliggjorde att ingen information gick förlorad.

8.4 Tillförlitlighet, överförbarhet och användbarhet

Forskningens tillförlitlighet handlar om huruvida likande resultat skulle vara möjliga att uppnå vid en annan tidpunkt av andra forskare (Kvale & Brinkmann 2014 s. 295). Man kan fråga sig om man kunde få liknande resultat vid andra tidpunkter då mitt arbete dels tar fasta på personliga erfarenheter och dels formats av den samhällspolitiska situationen i Finland för tillfället. Flera av mina resultat visade sig dock överensstämma med tidigare forskning vilket stärker arbetets validitet (Jacobsen 2012 s. 166). Jag anser att min studie mäter det den än avsedd att mäta, samt att jag har fått svar på mina forskningsfrågor. Forskningsfrågorna är rotade i bakgrunden och teorin, samt förankrade i referensramen aktivitetsidentitet, som förklaras i studiens teoridel. I intervjufrågorna har jag utgått från forskningsfrågorna, men metoden djupintervju är trots allts dynamisk där även följdfrågorna och respondenternas tankar i stunden styr samtalet. Man kan dock tänka sig att de teman som behandlas i intervjuguiden (se bilaga 4) kan tillämpas även i andra intervjusituationer.

Syftet med kvalitativa studier är förstå och fördjupa begrepp, inte att överföra ett resultat av ett urval av få enheter till en större grupp enheter (Jacobsen 2012 s. 171). Då jag använde mig av en kvalitativ metod med djupintervjuer omfattade mitt sampel 2 respondenter, vilket inte kan säkerställa en större överförbarhet. Arbetet tar fasta på respondenternas erfarenheter och upplevelser av vardagen i Finland och ger en djupare förståelse av deras upplevelser av aktivitetsidentitet. Trots att resultatet i sig inte försäkrar en större överföring av resultaten är det dock användbart.

8.5 Etisk reflektion

Då innehållet i intervjuerna berörde känsliga ämnen blev de etiska aspekterna om frivillighet och de personliga konsekvenserna av intervjun centrala. Kvale & Brinkman (2014 s. 99) menar att då man i intervjuforskning forskar i privata liv bör man överväga vilka de personliga konsekvenserna blir för undersökningspersonen. Att få sin röst hörd och

berätta visade sig vara viktigt för respondenterna. Att delge sig av upplevelser av det levda livet och vardagen i Finland genererade minnen som väckte blandade känslor hos respondenterna. Under en intervju mindes en respondent tunga och traumatiska erfarenheter från hemlandet och resan till Finland. Efter intervjun spekulerade jag över om själva intervjusituation genererat att respondenten börjat minnas de svåra erfarenheterna och om det var etiskt försvarbart att intervjun väckte dessa starka känslor och minnen hos hen. Å andra sidan framhöll respondenten efter intervjun att det kändes bra att ha fått dela med sig av sina erfarenheter och på så sätt kunna bearbeta dem. Här kom tydligt fram vikten av att som intervjuare vara lyhörd, sensitiv och empatisk. Detta var även utgångspunkten för att bygga upp en tillit mellan mig och respondenterna i intervjusituationerna.

Information om frivilligt deltagande och möjligheten att avbryta sitt deltagande när som helst under processen gång gavs både skriftligen (se bilaga 2) och muntligen både före och under den första intervjun. Informerat samtycke (se bilaga 3) var även centralt för att minimera de personliga konsekvenserna för respondenterna. För att värna om respondenternas privatliv har faktorer som hade bidragit till igenkänning av respondenterna lämnats bort.

För att försäkra mig om en god och etiskt hållbar forskning, har jag noggrant följt Yrkehögskolan Arcadas skrift (2014) om god vetenskaplig praxis.

9 REKOMMENDATIONER FÖR PRAXIS

I det följande kommer jag att utifrån tidigare forskning, begreppet aktivitetsidentitet samt mitt intervjumaterial att ge rekommendationer för egoterapeutisk praxis med syftet att stöda asylsökandes aktivitetsidentitet.

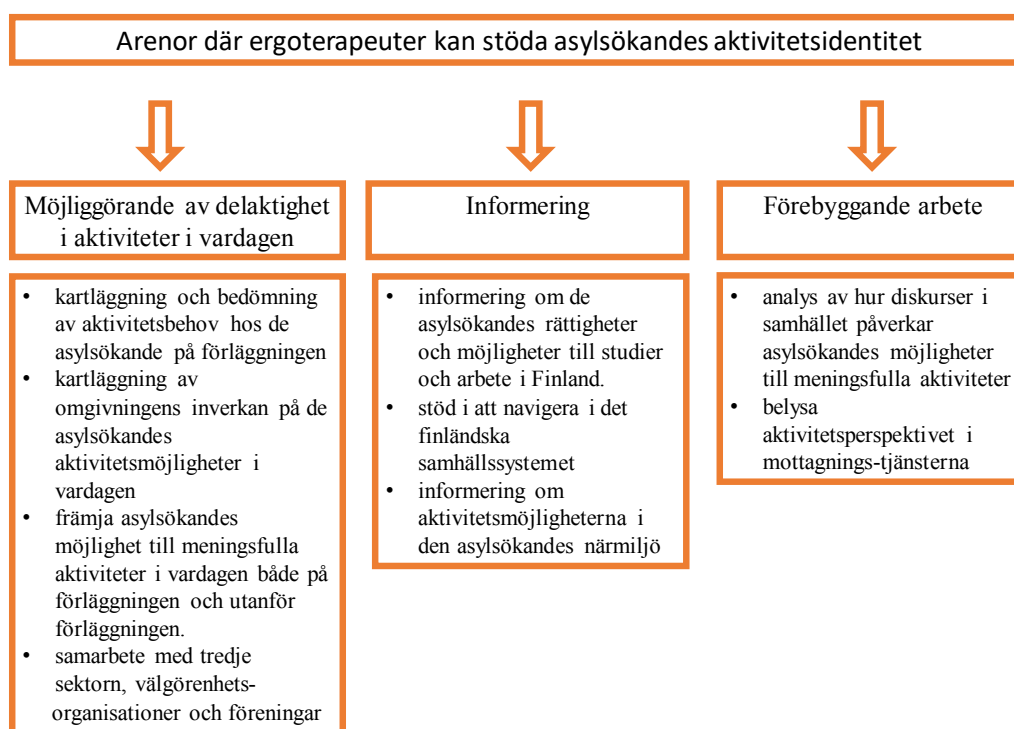
Att fortsätta med aktiviteter som varit centrala i vardagen i hemlandet stärker aktivitetsidentiteten och uppfattningen om vem man är i den nya omgivningen. Speciellt arbete och studier är aktiviteter som uppfattas vara centrala i att forma ett normalt liv i den nya omgivningen. Arbete och studier återspeglar både de egna värderingarna, intressena och

bidrar till vanor och rutiner i den asylsökandes vardag. Det min studie visar är att tillgången till riktig information om de egna rättigheterna och möjligheterna till arbete och studier som asylsökande i Finland är bristfällig och därför borde informeringen om detta förstärkas i mottagningstjänsterna. Detta främjar i sin tur den asylsökandes möjligheter till delaktighet i dessa aktiviteter som kan vara centrala för att stärka den egna aktivitetsidentiteten i en utmanande livssituation. Stöd i att navigera i det nya samhällssystemet möjliggör för den asylsökande att forma sig en uppfattning om sina möjligheter till olika aktiviteter och agera utgående från det.

Förläggningsreglerna påverkar drastiskt de asylsökandes vardag och delaktighet i aktiviteter. Regler som direkt hindrar de asylsökandes möjligheter till meningsfulla aktiviteter, som att ta emot besök eller vistas i allmänna utrymmen på förläggningen bör ses över. Vid situationer då regler för flyktingförläggningar görs upp skulle det vara önskvärt att det skulle göras en konsekvensanalys över hur reglerna påverkar de asylsökandes välmående och möjlighet till integrering i det finländska samhället. Reglerna ser olika ut på olika förläggningar och väcker en fråga om behovet att allmänna riktlinjer som skulle stödja de asylsökandes delaktighet i vardagsaktiviteter och således främja och stärka välmående. Delaktighet i vardagsaktiviteter på förläggningen som att städa och laga mat borde främjas för att upprätthålla vanor och rutiner i vardagen och stärka en upplevelse av hem och trivsel. Vid fall där matlagning inte är möjligt på förläggningen kunde man se över möjligheter till matlagning i närbelägna lokaler då aktiviteten i sig kan bli viktig för att upprätthålla kulturellt bundna och bekanta vanor i vardagen. Vikten av sociala aktiviteter är kulturellt bundet och kan spela en viktig roll för att stärka aktivitetsidentiteten i den nya omgivningen i Finland. Gemensamma aktiviteter för de asylsökande främjar även trivseln på förläggningen. Välkomnande av volontärer på förläggningen samt främjande av gemensamma aktiviteter med majoritetsbefolkningen möjliggör delaktighet i sociala aktiviteter för de asylsökande och kan fungera som en viktig inkörsport till den finska kulturen och samhället. Samarbete med tredje sektorn, välgörenhetsorganisationer och föreningar kan bidra till ett större aktivitetsutbud och främja delaktighet i meningsfulla aktiviteter för de asylsökande samt vara en port för att bli bekant med samhället.

Det personcentrerade arbetssättet blir nyckeln för att kunna möta de asylsökandes behov av meningsfulla aktiviteter. Olika kulturer kan värdera aktiviteter olika, för att kunna beakta detta blir det personcentrerade arbetssättet centralt. Betydelsen av delaktighet i meningsfulla aktiviteter för asylsökande handlar både om att skapa en meningsfull vardag och att främja hälsa och välmående i en utmanande livssituation som präglas av en djup oro för framtiden.

Ergoterapeuter bör arbeta vidare med att belysa hur diskurser i samhället påverkar asylsökandes aktivitetsmöjligheter och åtgärda strukturella hinder som hindrar asylsökandes möjligheter till meningsfulla aktiviteter i vardagen.

Figur 1. Rekommendationer för praxis

10 FORTSATT FORSKNING

Det förekommer ingen forskning från ett ergoterapeutiskt perspektiv om asylsökandes vardag i Finland, detta är ett område jag därför rekommenderar vidare forskning om. Det finns en given plats för forskning om hur man kunde nyttja ergoterapi i ett tidigt

skede i mottagningstjänsterna. Därför rekommenderar jag även vidare forskning om hur man med ergoterapeutiska medel kunde möjliggöra meningsfulla aktiviteter för asylsökande och stöda en meningsfull vardag på förläggningen. Jag rekommenderar även forskning om hur miljön på förläggningen påverkar de asylsökandes aktiviteter i vardagen samt deras hälsa och välmående i Finland. Då asylsökande är en utsatt grupp med stor risk för ohälsa vore det även viktigt att forska i hur man med ergoterapeutiska medel kunde förebygga ohälsa hos målgruppen. De ekonomiska konsekvenserna av att hindra delaktighet i aktivitet för asylsökande skulle också vara bra att belysa genom forskning.

KÄLLOR

- Arcada. 2014, *God vetenskaplig praxis i studier vid Arcada*. Tillgänglig: https://start.arcada.fi/sites/default/files/dokument/ovriga%20dokument/god_vetenskaplig_praxis_i_studier_vid_arcada_2014.pdf Hämtad 16.6.2017
- Backman, Catherine L. 2010, Occupational Balance and Well-being. I: C.H. Christiansen & E. Townsend, red. *Introduction to Occupation: The Art and Science of Living*, 2 uppl., Upper Saddle River, N.J: Pearson cop., s. 232-244.
- Bejerholm, Ulrika. 2010, Occupational Balance in People with Schizofrenia, *Occupational Therapy in Mental Health*, Vol. 26, s. 1-17.
- Burchett, Nicole & Matheson, Ruth. 2010, The need for belonging: The impact of restrictions working on the well-being of an asylum seeker, *Journal of occupational science*, Vol. 17, nr 2, s. 85-91. Tillgänglig: Taylor & Francis Online. Hämtad 13.6.2017
- Burnett, Angela & Peel, Michael. 2001, Health needs of asylum seekers and refugees, *British Medical Journal*, Vol. 322, s. 544-547.
- Christiansen, Charles H. 1999, Defining lives: Occupation as identity: An essay on competence, coherence and the creation of meaning. *American Journal of Occupational Therapy*, Vol. 53, nr 6, s. 547-558.
- Christiansen, Charles H. & Townsend, Elizabeth A. 2010, An Introduction to Occupation. I: C.H. Christiansen & E. Townsend, red. *Introduction to Occupation: The Art and Science of Living*, 2 uppl., Upper Saddle River, N.J: Pearson cop., s. 25.
- Crawford, Emma; Turpin, Merrill; Nayar, Shoba; Steel, Emily & Durand, Jean-Louise. 2016, The structural-personal interaction: Occupational deprivation and asylum seekers in Australia, *Journal of Occupational Science*, Vol. 23, nr 3, s. 321-338. Tillgänglig: Taylor & Francis Online. Hämtad 9.10.2017
- Douglas, Anne. 2010, Identities in transition: living as an asylumseeker, *Advances in psychiatric treatment*, Vol. 16, nr 4, s. 238-244. Tillgänglig: <http://apt.rcpsych.org/content/16/4/238> Hämtad 29.5.2017
- Gupta, Jyothi & Sullivan, Catherine. 2013, The Central Role of Occupation in the Doing, Being and Belonging of Immigrant Women, *Journal of occupational science*, Vol. 20, nr 1, s. 23-35. Tillgänglig: Taylor & Francis Online. Hämtad 31.5.2017
- Hammell, Karen Whalley. 2004, Dimensions of meaning in the occupations of daily life, *Canadian Journal of Occupational Therapy*, Vol. 71, nr 5. Tillgänglig: SAGE Journals Online. Hämtad 10.10.2017
- Hammell, Karen Whalley. 2008, Reflections on...well-being and occupational rights, *Canadian journal of Occupational Therapy*, Vol. 75, nr 1, s. 61-64.
- Helmet. 2017, *Suomen kielen kielikahvilat ja ryhmät*. Tillgänglig: [http://www.helmet.fi/fi-FI/Tapahtumat_ja_vinkit/Uutispalat/Suomen_kielen_kielikahvilat_ja_keskustel\(48366](http://www.helmet.fi/fi-FI/Tapahtumat_ja_vinkit/Uutispalat/Suomen_kielen_kielikahvilat_ja_keskustel(48366) Hämtad 29.9.2017
- Hocking, Clare & Wright-St. Clair, Valerie. 2009, Occupational Science: Adding value to occupational theory, *Journal of Occupational Therapy*, Vol. 58, nr 1, s. 29-35.
- Infopankki. 2018, *Utländska studerande i Finland*. Tillgänglig: <https://www.infopankki.fi/sv/livet-i-finland/utbildning/utlandska-studerande-i-finland> Hämtad 13.2.2018

- Ingvarsson, Lilja ; Egilson, Snæfríður Thóra & Skaptadóttir, Unnur Dís. 2016, "I want a normal life like everyone else": Daily life of asylum seekers in Iceland, *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, Vol. 23, nr 6, s. 416-424. Tillgänglig: Taylor & Francis Online Hämtad 3.10.2017
- Inrikesministeriet. *En flykting flyr undan förföljelse i sitt hemland*. Tillgänglig: <http://intermin.fi/sv/migration/asylsokande-och-flyktingar> Hämtad 3.6.2017
- Jacobsen, Dag Ingvar. 2007, *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till sam-hällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, Lund: Studentlitteratur AB, 316 s.
- Jacobsen, Dag Ingvar. 2012, *Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till sam-hällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, 2 uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 327 s.
- Jacobsen, Dag Ingvar. 2017, *Hur genomför man undersökningar? Introduktion till samhällsvetenskapliga metoder*, 2. uppl., Lund: Studentlitteratur, 272 s.
- Karlberg, Peter. 2017, Nagu har nått världsklass i integration, *Hufvudstadsbladet* 15.3 2017 Tillgänglig: <https://svenska.yle.fi/artikel/2017/03/15/nagu-har-natt-varldsklass-i-integration> Hämtad 16.2 2018.
- Kielhofner, Gary. 2012, *Model of Human Occupation: Teori och tillämpning*, 1 uppl., Lund: Studentlitteratur, 544 s.
- Kvale, Steinar & Brinkman, Svend. 2014, *Den kvalitativa forskningsintervjun*, 3. Uppl., Lund: Studentlitteratur AB, 412 s.
- Law, Mary. 2002, Participation in the Occupations of Everyday life, *American Journal of Occupational Therapy*, Vol. 56, nr 6, s. 640-649.
- Lyle, John. 2003, Stimulated Recall: a report on its use in naturalistic research, *British Educational Research Journal*, Vol. 29, nr 6, s. 861-878. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad 14.6.2017
- Mayne, Jacinta; Lowrie, Daniel & Wilson, Jessie. 2016, Occupational Experiences of Refugees and Asylum Seekers Resettling in Australia: A Narrative Review, *OTJR Occupation, Participation and Health*, Vol. 36, nr 4, s. 204 –215. Tillgänglig: SAGE Journals Online. Hämtad 29.5.2017
- Mieli. 2015, *Opas maahanmuuttajien parissa toimiville*. Tillgänglig: https://www.mielenterveysseura.fi/sites/default/files/materials_files/opas_maahanmuuttajien_parissa_toimiville.pdf Hämtad 29.9.2017
- Migrationsverket. 2018, *Tilastot*. Tillgänglig: <http://tilastot.migri.fi/#decisions/23330/49?start=564&end=576> Hämtad 30.3.2018
- Migrationsverket. 2017, *Tjänster vid mottagande av asylsökande*. Tillgänglig: http://www.migri.fi/asyl_i_finland/mottagningsverksamhet/mottagningstjanster Hämtad 3.6.2017
- Migrationsverket. 2017b, *Turvapaikanhakijan työnteko-oikeus*. Tillgänglig: http://www.migri.fi/turvapaikka_suomesta/tyonteko-oikeus Hämtad 3.10. 2017
- Morville, Anne-Le; Erlandsson, Lena-Karin; Danneskiold-Samøe, Bente; Amris, Kri-sitne & Eklund, Mona. 2015, Satisfaction with daily occupations amongst asylum seekers in Denmark, *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, nr 22, s. 207-215. Tillgänglig: Taylor & Francis Online. Hämtad 4.6.2017
- Morville, Anne-Le & Erlandsson, Lena-Karin. 2013, The Experience of Occupational Deprivation in an Asylum Centre: The Narratives of Three Men, *Journal of Occupational Science*, Vol. 20, nr 3, s. 212 – 223. Tillgänglig: Taylor & Francis Online Hämtad 22.10.2017

- Omin sanoin. Tillgängling: <https://www.changemaker.fi/ominsanoin/> Hämtad 31.3.2018
- OORFAS - Occupational Opportunities for Refugees & Asylum Seekers Inc. *Human displacement*. Tillgänglig: <http://www.oofras.com/Displacement-pg22151.html> Hämtad 22.10.2017
- Pakolaisneuvonta. *Turvapaikka ja pakolaistilastoja*. Tillgänglig: http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=38&lang=suo Hämtad 3.6.2017
- Pakolaisneuvonta. 2012, *Kymmenen kovaa faktaa pakolaisuudesta*. Tillgänglig: http://www.pakolaisneuvonta.fi/index_html?lid=161&lang=suo Hämtad 3.6.2017
- Pölkki, Minna. 2017, Turvapaikanhakijat elävät nyt apeissa tunnelmissa – ”Voi tulla levottomuutta, kun suuri massa alkaa saada päätöksiä”, sanoo vastaanottokeskuksessa pulmia ratkova poliisi, *Helsingin Sanomat*, 28.9 2017
Tillgänglig: <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000005385591.html> Hämtad 29.9.2017
- Röda korset. *Mottagning av asylsökande och flyktingar*. Tillgänglig: <https://www.rodakorset.fi/node/1421/mottagning-av-asylsokande-och-flyktingar> Hämtad 29.9.2017
- Röda korset b. *Kysymyksiä ja vastauksia vastaanottokeskuksista*. Tillgänglig: <https://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/tyomme-suomessa/turvapaikanhakijoiden-pakolaisten-vastaanotto/kysymyksiä-1> Hämtad 9.10.2017
- Siekinen, Kirsi. 2001, Syvähaastattelu. I: Aaltola, Juhani & Valli, Raine, *Ikkunoita tutkimusmetodeihin I*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. S. 44-51.
- Smith, Helen Claire. 2005, ”Feel the fear and do it anyway”: Meeting the occupational needs of refugees and people seeking asylum, *British Journal of Occupational Therapy*, Vol. 68, nr 10, s. 474 – 476. Tillgänglig: SAGE Journals Online. Hämtad 2.6.2017
- Social - och hälsovårdsministeriet, *Social trygghet och tjänster för asylsökande i Finland*. Tillgänglig: <http://stm.fi/sv/social-trygghet-och-tjanster-for-asylsokande-i-finland> Hämtad 29.9.2017
- Strijk, Patricia J. M.; van Meijel, Berno & Gamel, Claudia J. 2011, Health and Social Needs of Traumatized Refugees and Asylum Seekers: An Exploratory Study, *Perspectives in Psychiatric Care*, nr 47, s. 48–55. Tillgänglig: Ebsco Academic Search Elite. Hämtad 5.6.2017
- Socialstyrelsen. 2009, *Migration och hälsa*. Tillgänglig: http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2009/2009-126-71/Documents/13_Migration.pdf Hämtad 29.9.2017
- Sveriges arbetsterapeuter. 2016, Ställningstagande: Arbetsterapeutens roll i mottagande av nyanlända. Tillgänglig: <https://www.arbetsterapeuterna.se/Nyhetsarkiv/Nyhetslista-2016/Arbetsterapeutens-roll-i-mottagande-av-nyanlanda/>. Hämtad 16.2.2018
- THL, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017, *Maahanmuuttajien mielenterveys*. Tillgänglig: <https://www.thl.fi/fi/web/maahanmuuttajat-ja-monikulttuurisuus/maahanmuuttajien-terveys-ja-hyvinvointi/maahanmuuttajien-mielenterveys> Hämtad 17.10.2017
- Townsend Elisabeth A. & Polatajko, Helene J. 2013, *Enabling Occupation II: Advancing and occupational therapy vision for health, well-being, & justice through occupation*, 2. uppl., Ottawa, Ontario: Canadian Association of Occupational Therapists, 428 s.

- Tutu, stödföreningen för asylsökande rf. Tillgänglig: <http://turvapaikanhakijoidentuki.fi/fi/toimintamme> Hämtad 29.9.2017
- Undervisnings- och kulturministeriet. *Asylsökandes möjligheter till studier*. Tillgänglig: <http://minedu.fi/sv/mojligheter-till-studier-for-asylsokande> Hämtad 29.9.2017
- UNHCR. 2016, Tilastotiedot. Tillgänglig: <http://www.unhcr.org/neu/fi/tietoa-meistae/tilastotiedot> Hämtad 3.10.2017
- Wagman, Petra & Håkansson, Carita. 2014, Exploring occupational balance in adults in Sweden, *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, Vol. 21, s. 415-420.
- Whiteford, Gail. 2000, Occupational Deprivation: Global Challenge in the New Millennium, *British Journal of Occupational Therapy* May, Vol. 63, nr 5, s. 200-204. Tillgänglig: SAGE Journals Online. Hämtad 5.6.2017
- Whiteford, Gail. 2005, Understanding the occupational deprivation of refugees: A case study from Kosovo, *Canadian Journal of Occupational therapy*, Vol. 72, nr 2, s. 78-88. Tillgänglig: SAGE Journals Online. Hämtad 5.6.2017
- WHO. 2017, *Constitution of WHO: principles*. Tillgänglig: <http://www.who.int/about/mission/en/> Hämtad 29.9.2017
- Wilcock, Anne. 2010, Population health: An Occupational Rationale. I: Scaffa, Marjorie E. ; Reitz, S. Maggie ; Pizzi, Michael A. *Occupational Therapy in the Promotion of Health and Wellness*. Philadelphia : F.A. Davis cop. s. 110-121
- WFOT. 2012, *Position Paper Human displacement*. Tillgänglig: http://www.oofras.com/rs/7/sites/177/user_uploads/File/Human%20Displacement%20Position%20Statement%5B1%5D.pdf Hämtad 4.6.2017

BILAGOR

Bilaga 1

TUTKIMUSLUPAHAKEMUS

Olen toimintaterapeuttipiskelija Ammattikorkeakoulu Arcadasta ja olen tekemässä opinnäytetyötä. Haluaisin mielelläni tehdä yhteistyötä Teidän kanssanne. Tutkimuksen tarkoitus on selvittää miten turvapaikanhakija kokevat toiminnallisen identiteettinsä uudessa arjessaan Suomessa. Nämä tiedot voivat olla hyödyllisiä suunniteltaessa terveys- ja sosiaalialan palveluita turvapaikanhakijoille.

Tutkimuksessani haluaisin haastatella kahta henkilöä jotka ovat osallistuneet Omin sanoin-projektiin ollessaan turvapaikanhakijoita. Osallistuvan henkilön pitää olla vähintään 18 vuotta vanha. Osallistujalta vaaditaan suomen- tai englanninkielentaitoa ja hyvää suullista ilmaisukykyä.

Tutkimus tehdään haastattelumuodossa, jossa käsitellään henkilön elämäntarinaa ja kokemuksia arjesta turvapaikanhakijana. Haastattelukertoja voi olla yhdestä kolmeen (45-60 min/kerta). Haastattelussa käytetään haastateltavan tekemää videota itsestään apuna. Toivon että antaisitte tietoa tutkimuksestani enintään kahdelle henkilölle, jotka Teidän mielestänne sopisivat tutkimukseeni, huomioiden osallistujan vaatimukset. Liitteenä on tiedote, jonka voitte antaa osallistujille. Toivoisin että he voisivat ilmoittaa kiinnostuksestaan Teille, ja että Te voisitte antaa tiedot minulle. Osallistuminen on vapaaehtoista ja he jotka osallistuvat tutkimukseen saavat milloin tahansa tutkimuksen aikana keskeyttää osallistumisensa. Kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti ja haastattelussa saadut tiedot käytetään ainoastaan kyseiseen tutkimukseen. Ilmoittakaa mielenkiinnostanne viimeistään 5.10.2017. Jos Teillä on kysymyksiä tai toivotte lisää tietoa, voitte olla minuun yhteydessä.

nina.normann@arcada.fi

040-5169647

Ohjaajinani toimivat Marina Arell-Sundberg, toimintaterapian lehtori sekä Heidi Peri, toimintaterapian lehtori. Voitte myös olla heihin yhteydessä.

marina.arell-sundberg@arcada.fi

heidi.peri@arcada.fi

Ystävällisin terveisin,

Nina Normann

Bilaga 2

Informationsbrev till deltagare på engelska (1/1)

Dear participant,

I am studying occupational therapy at Arcada University of Applied Sciences. I would like to interview you for my thesis. The purpose of the interview is to get an understanding of your life story and your everyday life as an asylum seeker in Finland. In the interview I will ask you to tell me about your everyday life, for example about your routines and roles. Questions about themes occurring in your film that you have made in the Omin sanoin-poject will also be a part of the interview. The purpose of the study is to find out if there has been changes in your everyday life after moving to Finland and if these changes have influenced you as an actor. This information can be useful in designing health and social services for asylum seekers.

In my research, I want to interview a person who has experience in everyday life as an asylum seeker. I think you could have valuable information for my research and I would like to ask for permission to interview you for my research. The interview will be recorded and takes about 45 to 60 minutes. There may be one to three interviews. The information obtained during the interview will be used only in the result section of the thesis. All personal information will be deleted from the report and your identity will not be disclosed in the survey. Participation is voluntary and you have the right to interrupt your participation at any time during the study. If you are interested in participating, please contact X before the 18th of October 2017. She will send me the information and I will be in touch with you regarding the date and time of the interview.

If you have any questions or would like more information, you can contact X. She will be in contact with me if necessary.

Yours sincerely,

Nina Normann

Bilaga 3

Informerat samtycke, engelsk version (1/1)

I agree to participate in Nina Normann's study. I have gotten information about the purpose of the study. I know that participating is voluntary and that I can interrupt my participation at any time. The interviews will be recorded, and the material will be used for this study. If I decide to interrupt the interview Nina Normann can use the material that has been obtained before the interruption in her study.

- I want to participate in the study and I accept the terms mentioned above.

- I don't want to participate in the study

Signature

Bilaga 4

Intervjuguide

- Kan du berätta om hur du kom med i projektet Omin sanoin?
- Vad gjorde du i projektet?
- Kan du berätta hur du gjorde den här filmen om dig själv?
- Kan du berätta om dina boendeförhållanden under den här tiden (då du deltog i projektet)?
- I filmen nämner du att...

- Hur länge har du varit i **Finland**?
- Hurdana tankar och förväntningar hade du om Finland?
- Kan du berätta om din **asylsökning** (lämna in blanketten, boendeförhållanden, aktiviteter etc.)

- Berätta om var och hur du **bor nu**? (*fysisk och social miljö*)
- Hur skulle du beskriva en **vanlig dag** i ditt liv, från att du vaknar till att du går och lägger dej? (*rutiner, vanor, roller, förmågor värderingar, intressen, miljö*)
- **Arbetar/studerar** du? Hur går det på arbetet, i skolan? Känns något **utmanande** på arbetsplatsen / i studierna? (*miljö, roller, sociala normer*)
- Hur skulle du beskriva vad du brukar göra under **veckoslut**? Skiljer sig veckoslutets aktiviteter från vardagens aktiviteter? (*rutiner, vanor, roller, miljö*)
- Hurdana **återkommande aktiviteter finns** i din vardag? Vilka är sådana som är viktiga för dej? (varför blir dom viktiga? hur tycker du att du har haft möjligheter till att göra detta?) (*rutiner, vanor, värderingar*)
- Finns det aktiviteter som du bara gör **hemma**, som du inte kan/vill göra utanför hemmet (Privata sfären – kulturellt bundna aktiviteter. *Värderingar, normer, förmågor*)
- Vad skulle du vilja **förändra** i din vardag? Varför? Kan du **göra allt du skulle vilja göra** i din vardag? (*värderingar, miljö*)
- Finns det något du skulle vilja göra i din vardag som du **inte kan göra**? (*förmågor, miljö*)

- Hur skulle du beskriva din **fritid**? Vad tycker du om att göra på **fritiden**? (*intressen, förmågor*)
- Hur skulle du beskriva din **ekonomiska situation** i förhållande till det du vill göra? (*miljö*)
- Hurdana aktiviteter gör du **tillsammans** med andra? (*fysisk och social miljö, roller*)
- Vad gör du tillsammans med din **familj/partner**? (*roller, rutiner, vanor, sociala normer*)

- Vad tycker du att är **utmanande** i din vardag? Varför? (*förmågor*)
- Kan du beskriva om något som har **förändrats** i din vardag sedan du flyttade till Finland? (*rutiner, roller, vanor, intressen, förmågor, värderingar, miljö*)
- Hurdan kontakt har du med **finländare/ finska vänner**? (*social miljö*)
- Vad tänker du om din **framtid**? (*aktivitetsidentitet*)

CHECKLIST

VILJEKRAFT

Förmågor;

- leva det liv man vill
- göra det man upplever som meningsfullt
- vad man kan och inte kan kontrollera i sitt liv
- Utmaningar i vardagen? Möjlighet att göra det som känns viktigt?*

Värderingar

- vad är viktiga förmågor och aktiviteter
- plikter och personliga övertygelser
- Viktigt i vardagen? Förändringar i vardagen? Möjlighet att göra det som känns viktigt?*

Intressen

- vad är tillfredsställande att göra ((intellektuellt, socialt)
- ger glädje
- Tillfredsställande aktiviteter i vardagen?*

VANEBILDNING

Rutiner

- välbekant vardag
- miljöns inverkan och krav
- Hurdana rutiner i vardagen? Förändringar i rutinerna efter flytten till Finland?*

Vanor

- upprepade handlingar i vardagen
- tidsanvändning
- Hurdana vanor i vardagen? Nya vanor efter flytten till Finland?*

Roller

- roller i vardagen
- miljöns förväntningar
- Hurdana roller i vardagen? Förändring efter flytten till Finland?*

MILJÖ

- Aktivitet i fysisk och social miljö
- sociala, politiska, ekonomiska, kulturella, fysiska aspekter i miljön
- lagar, normer
- Tolkning av miljön; hur upplever hen miljön i Finland? (fysisk miljö, väder, kultur, normer) Boendeförhållanden. Ekonomiska aspekter.*

Frågorna på engelska

-How did you get involved in the project Omin sanoin?

What you did you do in the project?

Can you tell me how you made this film?

Could you tell me about your living conditions during this process?

-In the film you mention...

-What kind of thoughts and expectations did you have about Finland?

- How long have you been in Finland?

- Could you tell me about your **asylum-seeking process** (submitting the form, housing conditions, activities etc.)

- Could you tell me about your current **living situation**?

- Could you describe a "normal" **day**, from waking up until you go to sleep?

- Could you tell me about your **work**/ your **studies**? Does something feel challenging regarding your work / your studies?

- Could you describe what you do during the **weekends**? Do you do different activities during the weekend than during the week?

- What kind of **recurring activities** do you have in your daily life? Which ones are important for you? (What makes them important? Do you think you have had the opportunity to do these activities?)

- Could you tell me if you have some activities that you just do at home and that you **cannot / don't want to do outside the home**?

- What would you like to **change** in your everyday life? Why? Can you do everything you would like to do in your everyday life?

- Is there something you would like to do in your everyday life that you **can not do**?

- How would you describe your **spare time**? What do you like to do in your spare time?

- How would you describe your **financial situation** in relation to what you want to do?

- Could you tell me about activities that you do together **with others**?

- What kind of activities do you do with your **family / partner**?

- What do you find **challenging** in your everyday life? Why?

- Could you describe something that has **changed** in your everyday life after **moving to Finland**?

- How would you describe your contact with **Finnish people**?
- How do you view your **future**?